

PROTOCOL DE PROJECTES: PRESCRIPCIONS TÈCNIQUES DEL SERVEI D'ARQUEOLOGIA DE BARCELONA (ICUB)¹ PER LES SOL·LICITUDS D'INFORMACIÓ DE PROJECTES PÚBLICS O PRIVATS

SERVEI D'ARQUEOLOGIA DE BARCELONA (INSTITUT DE CULTURA DE BARCELONA)

CARRER RULL, 4 – 08002 BARCELONA

TELEFON: 93 256 68 97

CARTA ARQUEOLÒGICA DE BARCELONA (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/>)

WEB DEL SERVEI D'ARQUEOLOGIA DE BARCELONA

(<http://ajuntament.barcelona.cat/arqueologiabarcelona/>)

Carme Miró i Alaix – Arqueologia preventiva (93 256 68 90, cmiro@bcn.cat)

Josep Pujades i Cavalleria – Intervencions Arqueològiques (93 256 68 91, jpujades@bcn.cat)

Xavier Maese Fidalgo – Tècnic Servei d'Arqueologia (93 256 68 92, xmaesef@bcn.cat)

PROCEDIMENT GENERAL

A continuació es detalla el procediment a seguir per a la sol·licitud d'informació de projectes públics o privats, segons les indicacions del Servei d'Arqueologia de Barcelona, com a Responsable de l'Espai Públic (REP) de la ciutat de Barcelona. Aquest procediment s'iniciarà amb la redacció d'un informe d'estudi d'impacte ambiental previ a la redacció definitiva del projecte executiu, fins a la sol·licitud del permís arqueològic, si s'escau, i l'execució de la intervenció arqueològica pertinent.

1. ELABORACIÓ D'INFORME ARQUEOLÒGIC (ESTUDI D'IMPACTE AMBIENTAL)

Segons la legislació vigent en matèria patrimonial i d'estudis d'impacte ambiental, caldrà que en el moment de redactar o executar qualsevol projecte d'obra pública o privada es contempli que si hi ha moviments de terra i remocions en el subsòl, sigui del tipus que sigui, es tingui en compte i es valori la importància patrimonial de la zona (estudi d'impacte ambiental), preveient al llarg de tota la intervenció un control arqueològic, si s'escau. També caldrà sol·licitar aquest informe en el cas que hi hagi afectació patrimonial, malgrat no s'efectuï cap remoció del subsòl, com en el cas d'edificis protegits (Nivell A, B o C) o elements patrimonials amb protecció jurídica (BCIN, BCIL), com poden ser el cas de les muralles romanes, medieval o moderna de Barcelona, entre d'altres. Cal preveure que alguns dels elements patrimonials declarats BCIN tenen entorn de protecció.

REQUERIMENTS

A continuació es detallen els passos que l'equip redactor del projecte haurà de seguir:

1. El redactor del projecte públic o privat sol·licita al Servei d'Arqueologia de Barcelona (SABCN) un informe arqueològic (estudi d'impacte ambiental) amb la inclusió de les possibles afectacions arqueològiques o patrimonials que puguin estar afectades pel projecte, i que inclouen totes aquelles restes arqueològiques o patrimonials des de la

prehistòria fins al segle XX. Dins d'aquest conjunt també cal incloure els [refugis antiaeris de la Guerra Civil espanyola](#) o les mines d'aigua històriques.

Segons l'article 46 de la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del Patrimoni Cultural Català, "Els béns mobles i immobles de caràcter històric per a l'estudi dels quals cal utilitzar metodologia arqueològica integren el patrimoni arqueològic català".

Segons l'article 3 del Decret 78/2002, de 5 de març, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic, són intervencions arqueològiques:

"Concepte i classes

3.1 Són intervencions arqueològiques o paleontològiques, d'acord amb l'article 47.2 de la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del patrimoni cultural català (en endavant, Llei del patrimoni cultural català), els estudis directes d'art rupestre i les prospeccions, els sondeigs, les excavacions, els controls i qualsevol altra intervenció, amb remoció de terrenys o sense, que tingui per finalitat descobrir, documentar o investigar restes arqueològiques o paleontològiques.

[...]

3.3 En funció del seu abast, les intervencions arqueològiques o paleontològiques es classifiquen en:

a) Excavacions: són les remocions en la superfície, en el subsòl o en medis subaquàtics que es fan amb la finalitat de descobrir i investigar sistemàticament tota classe de restes arqueològiques o paleontològiques. També són excavacions els sondejors que tenen com a finalitat la comprovació de l'existència o la delimitació de vestigis arqueològics o paleontològics en un punt determinat.

b) Prospeccions: són les exploracions superficials, del subsòl o en medis subaquàtics, sense remoció de terrenys i amb recollida de materials arqueològics o paleontològics o sense, dirigides a la localització i l'estudi o l'examen de dades per detectar vestigis arqueològics o paleontològics, s'apliquin o no mitjans tècnics especialitzats.

c) Controls: són les tasques de vigilància i, en determinats casos, de coordinació d'obres o treballs que pugin afectar restes arqueològiques o paleontològiques, incloses les neteges de jaciments.

d) Mostrejos: són les extraccions de mostres que poden incloure remoció de terreny o recollida de materials.

e) Documentació gràfica i plàstica: Són intervencions dirigides a l'obtenció d'informació gràfica de jaciments arqueològics o paleontològics. Aquests treballs poden fer-se a través de calcs per als estudis directes d'art rupestre i mural, a través d'aixecaments planimètrics o mitjançant la realització de rèpliques o altres tècniques.

f) Consolidació, restauració i adequació: són les intervencions que tenen per objecte la conservació i el manteniment o l'adequació per a la visita pública dels jaciments arqueològics i paleontològics.

2. El SABCN, per a poder informar, necessitarà que el redactor del projecte, o en el seu cas el Departament d'Informació de Projectes i Recepcions (Arquitectura, Paisatge Urbà i Patrimoni), faci arribar la següent informació:

- **Plànols:** plantes i seccions en PDF de l'àmbit d'actuació. En el cas que no es disposin d'aquests plànols es farà arribar al SABCN una fitxa resum o plànol amb l'àmbit afectat.

- **Treballs a executar:** serà necessari una mínima relació dels treballs que comportin una afectació del subsòl (xarxes de serveis, drenatges, fonamentacions, reg, jardineria, noves edificacions, soterranis, reurbanitzacions,...). No calen especificacions molt detallades, només informar de quins tipus de treballs tindran afectació en el subsòl.
- **Persona de contacte:** caldrà la informació de contacte (nom, correu electrònic i telèfon) de la persona o persones redactores del projecte, per tal de fer-les arribar l'informe arqueològic. Aquest informe també es farà arribar al Departament d'Informació de Projectes i Recepcions.

Tota aquesta informació s'haurà d'enviar a les següents direccions de correu electrònic (Xavier Maese, xmaesef@bcn.cat o Carme Miró, cmiro@bcn.cat)

3. En aquest punt el SABCN redactarà un informe arqueològic, el qual podrà ser, bé positiu o negatiu.

- **Negatiu:** s'entén per informe negatiu aquells estudis on no hi ha afectació arqueològica (zona sense risc arqueològic conegut). Per tant es considera que l'obra (projecte) es pot dur a terme sense el seguiment de cap tècnic especialitzat en arqueologia i no caldrà incloure cap partida pressupostària per arqueologia. En tot cas, d'acord amb la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del Patrimoni Cultural Català, l'aparició imprevista d'algun element d'interès haurà de ser comunicat immediatament al Servei d'Arqueologia de Barcelona (93 256 68 97). Per elements d'interès s'entén aquelles restes o evidències arqueològiques que es puguin localitzar durant els treballs, ja siguin béns mobles (ceràmiques) o immobles. En el cas que es produeixi alguna modificació del projecte caldrà comunicar-ho d'immediat al Servei d'Arqueologia de Barcelona per si s'escau iniciar el procediment establert pel decret 78/2002, de 5 de març, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic.

Un cop entregat l'informe negatiu a l'equip redactor i a l'equip de Projectes i Recepcions, es donarà per finalitzat el procés administratiu pel que respecte al SABCN. L'equip redactor inclourà aquest informe arqueològic negatiu com annex dins del projecte executiu definitiu.

- **Positiu:** projectes on els treballs a realitzar a l'àmbit afectat transcorren per un sector on és coneguda l'existència de troballes arqueològiques ja que tant en la cartografia antiga com en les intervencions realitzades anteriorment a la zona es documenten diferents elements patrimonials a tenir en compte.

En aquest informe es relacionen i descriuen tots els elements arqueològics i patrimonials afectats pel projecte presentat. Aquesta afectació pot ser directa o indirecta².

Degut a que es tracta d'una zona amb un interès patrimonial i on podrien aparèixer restes arqueològiques durant l'execució de les obres, es considera que aquestes s'hauran de dur a terme amb el seguiment d'un tècnic especialitzat en arqueologia.

Al tractar-se d'una zona amb un interès patrimonial i on podrien aparèixer restes arqueològiques durant l'execució de les obres, es considera que aquestes s'han de dur a terme amb el seguiment d'un tècnic especialitzat en arqueologia. Si durant el procés de seguiment de l'obra apareixen restes que calgui documentar es planificarà una intervenció arqueològica per tal de determinar la importància de les troballes i procedir a la seva excavació i documentació.

² Es pot donar el cas de jaciments arqueològics que no estan afectats directament, però ates el desconeixement de les seves dimensions reals i entitat, i donada la seva proximitat, caldrà tenir en compte la seva afectació pel projecte presentat. Això es pot donar en casos, per exemple, de jaciments prehistòrics, de grans vil·les romanes, necròpolis, estructures constructives de grans dimensions i recorregut (muralla romana, aqüeducte romà, muralla medieval i moderna, Rec Comtal o refugis antiaeris entre d'altres).

Tot el treball de documentació i excavació haurà de ser supervisat per un arqueòleg o arqueòloga.

Tots aquests treballs arqueològics seran finançats pel promotor, ja sigui públic o privat (art. 17, Decret 78/2002).

Per a la confecció del Projecte d'Intervenció Arqueològica (PIA) corresponent, o bé per ampliar les informacions de caire tècnic o administratiu caldrà contactar amb un mes (30 dies) d'antelació a l'inici de l'obra amb el Servei d'Arqueologia de Barcelona (Silvia Lezana, slezana@bcn.cat, 93 256 68 97). Posteriorment, es detallarà el procediment administratiu per obtenir el pertinent permís arqueològic de la Generalitat de Catalunya.

L'equip redactor inclourà aquest informe arqueològic positiu com annex dins del projecte executiu definitiu. L'equip redactor caldrà que especifiqui clarament dins del projecte executiu que tots els treballs amb afectacions³ del subsòl caldran que siguin supervisats per un arqueòleg. També serà necessari que l'equip redactor incorpori una partida pressupostària que inclogui els treballs de control i seguiment arqueològic.

En el cas que no s'incorporin aquestes especificacions dins del projecte executiu definitiu, el SABCN, com a Responsable de l'Espai Públic (REP), emetrà un informe desfavorable (Tipus C o D) amb el compliment del Protocol de Tramitació de Projectes i Seguiment de les obres ordinàries d'infraestructures i/o elements d'urbanització.

A continuació es detallen les previsions per tal de poder confeccionar la partida pressupostària orientativa dels treballs arqueològics a realitzar, i que s'haurà d'incloure dins del Pressupost d'Execució per Contracte (PEC) del projecte executiu.

És important diferenciar dos conceptes: control i seguiment arqueològic dels rebaixos en el subsòl (Fase 1), i treballs de documentació i excavació arqueològica (Fase 2) en el cas que es documentin restes arqueològiques durant la fase de control dels rebaixos.

Pressupost orientatiu

Aquesta valoració pressupostària contempla únicament els preus vigents per hora i **dia dels treballs de seguiment⁴** i identificació de troballes arqueològiques subsidiàries del projecte que s'especifica (Fase 1). Caldrà valorar, en cas d'aparició de restes arqueològiques (Fase 2), quina incidència tenen en l'obra, quines mesures correctores cal aplicar i quina serà la intensitat i característiques dels treballs posteriors a realitzar, així com una partida alçada orientativa, despesa que s'hauria d'incloure també en el PEC. La valoració econòmica de la Fase 2 és difícil d'avaluar, atès el desconeixement total i absolut de les possibles restes arqueològiques que es puguin documentar. Igualment s'haurà d'incloure una partida alçada, a valorar i consensuar amb els tècnics del SABCN durant la fase de redacció del projecte executiu.

³ Volem aclarir el concepte d'afectació del subsòl, els quals inclouen tots els treballs que suposin un rebaix en el subsòl, ja sigui des de sanejaments de paviments fins la construcció d'un nou edifici amb soterrani, passant per xarxes de serveis o de clavegueram.

⁴ Aquest concepte és molt important. Per fer la valoració pressupostària del control arqueològic dels treballs a realitzar que afectin al subsòl, caldrà que l'equip redactor del projecte valori acuradament les jornades de treballs totals que suposin excavacions en el subsòl. Aquests treballs d'excavació en el subsòl inclouen les següents tasques: sanejament de paviments, xarxes de serveis -llum, aigua, reg, telecomunicacions, gas-, jardineria, clavegueram i drenatge, noves edificacions, refonamentacions, urbanització, etc).

Partida 01. Arqueologia

CONCEPTE	COST/ UNITATS/TEMPS/	COST PREVIST/DIA
1 Arqueòleg director	26,00 € / hora x 8 hores diàries	208,00 € / dia
1 Oficial d'arqueologia	17,00 € / hora x 8 hores diàries	136,00 € / dia
1 Peonada / auxiliars	15,00 € / hora x 8 hores diàries	120,00 € / dia
1 Topògraf/dibuixant	22,00 € / hora	176,00 € / dia
Memòria preceptiva	26,00 € / hora x (50% del temps de treball de camp)	104,00 € /dia

Partida 02. Ajuts a l'arqueologia

La partida d'ajuts a l'arqueologia es justifica pels treballs d'obra civil associats a la intervenció: moviment de terres amb maquinària, trasllat de maquinària i terres, reposicions, tancament de l'accés a la zona de treball, materials i accions de protecció, ...

Partida 03. Altres

En el corresponent Projecte d'Intervenció Arqueològica s'especificaran els Plec de Condicions Tècniques de necessari compliment corresponents a l'actuació arqueològica a fer, així com tots aquells apartats i accions normatives derivades de l'aplicació del Decret 78/2002 que regula els treballs.

En qualsevol cas, caldrà preveure partides alçades, a justificar, per a totes aquelles tasques relacionades amb la neteja, consolidació i tractament de restes arqueològiques que hi puguin aparèixer, així com pels estudis i analítiques necessàries.

D'acord amb l'article 4.4 del Decret 78/2002, de 5 de març, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic (DOGC núm. 3594 – 13/03/2002): "En el cas d'intervencions que es facin en el subsòl d'edificis o en solars que confinin amb edificis o amb obres públiques, hi ha de participar un/a arquitecte/a, a qui correspon de vetllar perquè els treballs arqueològics no afectin l'estabilitat de l'estructura dels edificis o les obres públiques". La promoció haurà de vetllar per l'acompliment d'aquest article.

D'acord amb els articles 16.3, 30, 31 i 32 del Decret 78/2002 de 5 de març, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic (DOGC núm. 3594 – 13/03/2002), cal valorar l'afectació de l'obra sobre les restes localitzades. En tots els supòsits (conservació *in situ*, rebliment definitiu, trasllat o eliminació d'estructures) caldrà actuar d'acord a una proposta d'intervenció, la supervisió d'un arqueòleg i, si s'escau, la intervenció d'un equip de treball. En darrera instància, haurà de ser la Direcció General d'Arxius, Biblioteques, Museus i Patrimoni de la Generalitat de Catalunya qui aprovi definitivament la proposta.

Des de l'endemà de la seva publicació al Diari Oficial de la Generalitat va entrar en vigor la Llei 2/24, del 27 de gener, de mesures fiscals, administratives, financeres i del sector públic (DOGC, núm. 6551, 30.01.2014). A l'article 43 s'estableix la "Taxa per la tramitació de sol·licituds d'autorització d'intervencions arqueològiques i paleontològiques preventives o integrades en un projecte d'investigació" Actualment (novembre de 2017) la taxa és de 21,85€.

4. **INFORME REP.** Com a darrer pas el Servei d'Arqueologia de Barcelona, com a Responsable de l'Espai Públic (REP), emetrà un informe (Tipus A, B, C o D), en aplicació del punt III.2 apartat 2.3.a. del Protocol de tramitació dels projectes i tramitació d'obres ordinàries d'infraestructures i/o elements d'urbanització, conservació i millora i projectes d'urbanització.

Aclarir que el SABCN només emetrà informe REP (A, B, C o D) sempre i quan prèviament hagués emès un informe arqueològic positiu en la fase d'informació de projectes (punt 2 d'aquest informe).

En cap cas el SABCN caldrà que emeti cap informe REP quan prèviament hagués emès un informe arqueològic negatiu, tot i que es podrà enviar un correu electrònic seguint el model següent:

NOM PROJECTE

CLAU NATURA: ACTXX-XXXXXX

PROMOTOR: XXXXXXX

En relació a la seva petició d'informació sobre l'actuació que s'ha de dur a terme al carrer X, posem en el vostre coneixement que no tenim cap actuació en aquest entorn, i que per tant es considera que no hem d'informar com a Rep.

2. PROCEDIMENT ADMINISTRATIU PER LA SOL·LICITUD D'UN PERMÍS ARQUEOLÒGIC

Per fer qualsevol tipus d'intervenció arqueològica, d'acord amb la normativa vigent (Decret 78/2002 del Reglament d'intervencions arqueològiques i paleontològiques), el promotor de l'obra ha d'encarregar un projecte d'intervenció arqueològica (PIA), contractar un arqueòleg i sol·licitar autorització a la Direcció General del Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya per a la seva realització.

El procediment que se segueix al Servei d'Arqueologia de Barcelona és el següent:

- El projecte d'intervenció arqueològica es redacta des del Servei d'Arqueologia de Barcelona. La redacció del projecte no suposa cap mena de cost econòmic pel promotor de l'obra, és gratuït.
- S'envia el projecte al promotor perquè pugui demanar ofertes econòmiques. Si el promotor no coneix cap arqueòleg, si ho sol·licita podem adjuntar una relació de les empreses d'arqueologia o professionals que habitualment treballen a Barcelona. Aquesta llista és merament informativa.
- Quan el promotor ha escollit l'empresa d'arqueologia que ha de fer l'encàrrec, ho ha de comunicar a l'empresa i al Servei d'Arqueologia de Barcelona.
- Des del SABCN es prepara tota la documentació que es necessita per a demanar el permís d'intervenció arqueològica al Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

Per a completar els documents es necessita:

- Nom de la promotora, adreça postal, telèfon i adreça electrònica i NIF o CIF
- Si es tracta d'una societat, comunitat de veïns, etc, cal el nom d'una persona física amb signatura, el seu càrrec (administrador, apoderat, president...) i el seu NIF
- Nom de la propietat i NIF o CIF

- Si es tracta d'una societat, comunitat de veïns, etc, cal el nom d'una persona física amb signatura, el seu càrrec (administrador, apoderat, president...) i el seu NIF

Amb aquestes dades es redacten els documents i s'envien per signatura a la persona de contacte de la promoció.

Els documents per a la signatura s'hauran d'imprimir en paper blanc, sense que hi figuri cap altre text o logotip. Aquests documents originals signats s'hauran de retornar al Servei d'Arqueologia de Barcelona (carrer d'en Rull, 4).

La tramesa de la documentació a la Direcció general d'Arxius, Biblioteques, Museus i Patrimoni de la Conselleria de Cultura de la Generalitat es fa des del Servei d'Arqueologia de Barcelona. La normativa actual dona 20 dies a l'administració per a resoldre la sol·licitud. El silenci administració, en aquest cas, és negatiu.

ANNEX 1

LEGISLACIÓ D'OBLIGAT COMPLIMENT:

- [Ley 16/1985, de 25 de juny del Patrimonio Histórico Español](#) (BOE núm. 156, de 29 de juny de 1985)
- Reial decret legislatiu 1/2008, de 11 de gener, que ha estat modificat per la Llei 6/2010, de 24 de març, que modifica el text refós de la Llei d'impacte ambiental de projectes.
- [Llei 9/1993, de 30 setembre, del Patrimoni Cultural Català](#). (DOGC núm. 1807, d'11-10-1993). Tal i com disposa el Capítol IV "Normes específiques de protecció del Patrimoni Arqueològic", article 46.3, en la tramitació d'obres, instal·lacions o activitats que s'hagin de sotmetre al procediment d'impacte ambiental, s'ha de sol·licitar informe al Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.
- [Decret 78/2002, de 5 de març, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic](#). (DOGC núm. 3594, de 13-3-2002) (Correcció d'errades DOGC núm. 3915, d'1-7-2003), segons estableix l'article 36.2, les declaracions d'impacte ambiental de projectes que afectin restes arqueològiques o paleontològiques requereixen un informe previ de la Direcció General del Patrimoni Cultural.
- El Decret 308/2011, de 5 d'abril, deroga el Decret 114/1988, de 7 d'abril, d'avaluació d'impacte ambiental

ANNEX 2. MODEL D'INFORME NEGATIU D'ESTUDI D'IMPACTE ARQUEOLÒGIC

Sr. Jordi Santiago Lozano

Departament d'Informació de Projecte i Recepcions
Hàbitat Urbà-Ajuntament de Barcelona

PROJECTE: PROJECTE D'ADEQUACIÓ I AMPLIACIÓ DESL ESPAIS DE GOSSOS EXISTENTS A LA PLAÇA LETAMENDI I L'AVINGUDA MISTRAL, ENTRE L'AVDA. PARAL•LEL I EL C. VILAMARÍ, DISTRICTE DE L'EIXAMPLE. CLAU NATURA: ACT17-00009

EMPLAÇAMENT: Plaça del Doctor Letamendi, 1-12 / Avinguda de Mistral, 73-99 (Districte de l'Eixample)

En relació a la seva petició d'informació sobre l'actuació que s'ha de dur a terme a la plaça del Doctor Letamendi, 1-12 i a l'Avinguda de Mistral, 73-99 (Districte de l'Eixample), el Servei d'Arqueologia de Barcelona informa:

- Que per la informació conservada al Centre de Documentació d'aquest Servei i a la Carta Arqueològica de Barcelona no consta que en el lloc d'aquest projecte hi hagi cap tipus de jaciment arqueològic i, per tant, es considera que es tracta d'una zona sense risc arqueològic.

És per tot això que :

- Considerem que l'obra es pot dur a terme sense el seguiment de cap tècnic especialitzat en arqueologia i sense cap tipus d'estudi previ. En tot cas, d'acord amb la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del Patrimoni Cultural Català, l'aparició imprevista d'algun element d'interès haurà de ser comunicat immediatament al Servei d'Arqueologia de Barcelona (93 256 68 97).

**Ajuntament
de Barcelona**

- En el cas que es produeixi alguna modificació del projecte caldrà comunicar-ho d'immediat al Servei d'Arqueologia de Barcelona per si s'escau iniciar el procediment establert pel decret 78/2002, de 5 de març, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic.

Ho informem als efectes oportuns

Carme Miró i Alaix

Barcelona, 19 de gener de 2017

ANNEX 3. MODEL D'INFORME POSITIU D'ESTUDI D'IMPACTE ARQUEOLÒGIC

**Ajuntament
de Barcelona**

SERVEI D'ARQUEOLOGIA DE BARCELONA

Carrer d'en Rull, 4 08002 Barcelona

T. (+34) 932 566 897

www.bcn.cat/arqueologiabarcelona

PROJECTE D'URBANITZACIÓ DE LA UA1 DEL PLA
ESPECIAL DE DEFINICIÓ DE VOLUMS, REEQUIPAMENT I
MILLORA DEL SECTOR DELIMITAT PEL CARRER DEL FOC,
L'AVINGUDA DELS FERROCARRILS CATALANS I EL
CARRER NOSTRA SENYORA DE PORT. DISTRICTE DE
SANTS-MONTJUÏC (IPA OBR-2525)

**INFORME
D'IMPACTE SOBRE
EL PATRIMONI
ARQUEOLÒGIC**

OBRES

IPA OBR-2525
Novembre 2017

Núm. Informe:	IPAOBR-2525
Data:	2 de novembre de 2017
Pàgina:	1 de 11

SOL·LICITANT: **Sra. Núria Jardí**
Direcció de Serveis de Projectes i Obres
Barcelona Gestió Urbanística, S.A.
Hàbitat Urbà-Ajuntament de Barcelona

OBJECTE: PROJECTE D'URBANITZACIÓ DE LA UA1 DEL PLA ESPECIAL DE DEFINICIÓ DE VOLUMS, REEQUIPAMENT I MILLORA DEL SECTOR DELIMITAT PEL CARRER DEL FOC, L'AVINGUDA DELS FERROCARRILS CATALANS I EL CARRER NOSTRA SENYORA DE PORT. DISTRICTE DE SANTS-MONTJUÏC (IPAOBR-2525)

DATA DEL PROJECTE: En redacció

EMPLAÇAMENT Carrer de la Mare de Déu de Port, 70-82 / Carrer dels Ferrocarrils Catalans, 1-19 / Carrer de Vilageliu i Gavalrà, 8-22
DISTRICTE DE SANTS-MONTJUÏC

Núm. Informe:	IPAOBR-2525
Data:	2 de novembre de 2017
Pàgina:	2 de 11

DESCRIPCIÓ DE LES OBRES A REALITZAR:

El projecte presentat es correspon al PROJECTE D'URBANITZACIÓ DE LA UA1 DEL PLA ESPECIAL DE DEFINICIÓ DE VOLUMS, REEQUIPAMENT I MILLORA DEL SECTOR DELIMITAT PEL CARRER DEL FOC, L'AVINGUDA DELS FERROCARRILS CATALANS I EL CARRER NOSTRA SENYORA DE PORT. DISTRICTE DE SANTS-MONTJUÏC, on es preveu que aquests treballs comportin importants tasques al subsòl.

L'abast real de l'actuació, es defineix en la documentació rebuda. La zona considerada s'indica en l'**annex 1**, concretament Carrer de la Mare de Déu de Port, 70-82 / Carrer dels Ferrocarrils Catalans, 1-19 / Carrer de Vilageliu i Gavaldà, 8-22, al districte de Sants-Montjuïc.

REVISIÓ DEL PROJECTE:

La documentació rebuda no permet aprofundir en la magnitud dels treballs a realitzar. En tot cas, l'execució de l'obra provocarà una excavació del subsòl en una gran àrea, i caldrà tenir en compte les possibles afectacions que es detallen a l'apartat següent. L'execució d'aquests treballs en un sector com el que afecta l'obra projectada i en el que es poden produir troballes arqueològiques, fa que sigui necessari el control arqueològic exhaustiu de tots els moviments de terra que es puguin realitzar.

POSSIBLES AFECTACIONS:

L'àmbit d'aquest projecte es localitza a la vessant sud-est de la muntanya de Montjuïc, és un sector on es coneguda l'existència d'importants restes arqueològiques ja que tant en la cartografia antiga com en les intervencions realitzades a la zona en els darrers anys es documenten diferents elements d'alt interès patrimonial a tenir en compte.

La muntanya de Montjuïc: bressol de la ciutat de Barcelona:

La muntanya de Montjuïc (177m), per la seva situació estratègica –al peu del Mediterrani, i al costat d'una important via de comunicació fluvial com és el riu Llobregat -, fou el bressol de la ciutat de Barcelona. En els darrers anys s'han dut a terme descobertes arqueològiques que han capgirat la visió de la història de Barcelona, fruit de diversos projectes urbanístics d'arranjament i millora de tot aquest espai. Cal destacar que Montjuïc va esdevenir des del període ibèric, i sobretot romà, la principal pedrera del pla de Barcelona, i posteriorment de la colònia romana, fet que implicà un canvi dràstic en la fesomia de la muntanya.

- Prehistòria

De presència prehistòrica cal destacar el jaciment del Taller de Jaspi¹, al peu del Castell de Montjuïc, al nord de la vessant que mira al port. Els materials lítics tallats (jaspi, òpal, sílex, quarsos i quarsites) que es van recuperar van permetre associar aquest jaciment a una cronologia d'època epipaleolítica. Les característiques de l'extracció al Morrot fan pensar en una explotació de les vetes de sílex o jaspi a l'aire lliure i mitjançant tècniques lleugerament complexes. D'època del Bronze Final es coneix el jaciment de la Sitja del carrer Anníbal², que està situat a la confluència del carrer Margarit i el carrer Anníbal, a la part més septentrional de la muntanya de Montjuïc.

- Món ibèric

La situació estratègica de Montjuïc, amb una gran visió del pla de Barcelona i la serralada Prelitoral, amb el mar i el riu Llobregat als seus peus, permetent la navegació i intercanvi comercial vers la Mediterrània i l'interior de Catalunya, respectivament, motivà als ibers a instal·lar-se al cim del turó i fundar un important lloc de poblament i nucli comercial.

Durant el període ibèric antic (S. VI-V aC) ja existeixen evidències d'ocupació. A la vessant sud-est de la muntanya se'n documentaren les restes d'una llar de foc i forats de pal associats a un possible fons de cabana, a més d'una petita sitja.

El coneixement que tenim de l'ocupació ibèrica de Montjuïc durant el període de l'ibèric ple (segona meitat del segle V-IV aC) es troba molt ben documentat gràcies a les excavacions de les sitges del Port o Via de Magòria. J. de C. Serra Ràfols va localitzar un conjunt de sitges amb presència de ceràmica ibèrica al

1 Carta Arqueològica de Barcelona, <http://cartaarqueologica.bcn.cat/3065>

2 Carta Arqueològica de Barcelona,, <http://cartaarqueologica.bcn.cat/3056>

Núm. Informe:	IPAOBR-2525
Data:	2 de novembre de 2017
Pàgina:	3 de 11

Pont de l'Esparver o Via de Magòria. No va ser fins al 1946³, que es va iniciar la seva excavació al mes de març. A l'interior d'una de les sitges excavades es va localitzar un carro datat del segle IV aC, recuperant les dues rodes i part del conjunt de peces metàl·liques de la roda, i l'empremta de les fustes.

Durant l'any 1990⁴ es va dur a terme una nova intervenció arqueològica en aquest espai. S'hi varen documentar un nombre total de 21 sitges, de les quals se'n varen excavar 15, 3 més, encara que localitzades, no foren excavades, i altres 3 que resten estaven ja excavades per en J. de C. Serra Ràfols i seccionades per la Via Magòria. La peculiaritat d'aquest conjunt de sitges són les seves dimensions. Deu d'aquestes sitges superen els 20.000 litres de capacitat; quatre tenen una capacitat de més de 50.000 litres, i una cinquena presenta uns 80.000 litres. Aquestes sitges van ser interpretades com a grans magatzems destinats a un comerç per via marítima pel Mediterrani, atès l'evident potencial d'acumulació d'excedent cerealístic.

L'any 1987⁵, en una excavació d'urgència, es documentà l'existència de material ibèric, on actualment s'ubica el **Castell del Port**, a la banda oest del **Fossar de la Pedrera**. Les úniques estructures arqueològiques constatades en el decurs de la intervenció és la documentació d'un mur fet en sec i aprofitat en època molt recent. Per les seves característiques constructives es podria relacionar amb el poblat ibèric de Montjuïc.

L'any 1931⁶ a la part alta del Cementiri del Sud-oest, a tocar al penya-segat del **Fossar de la Pedrera**, segons la informació aportada per Serra i Ràfols es van excavar dues sitges d'època ibèrica de planta globular, de 2,5 m de diàmetre i alçada màxima. En una d'aquestes sitges es van excavar quatre esquelets humans, col·locats en posició horitzontal, ben dipositats en paral·lel, i l'un al costat de l'altre.

La muntanya de Montjuïc continuarà habitada durant l'ibèric final (segles III i II aC), amb la documentació de diferents troballes d'aquest període, com la realitzada a l'entorn a l'Estadi Olímpic Lluís Companys, durant la construcció de l'Estadi Municipal a l'any 1929⁷, es varen documentar 15 o 16 sitges d'uns 6 metres, algunes reutilitzades com a sepultures.

- Món romà

Del període romà s'han trobat nombroses evidències per tota la muntanya de Montjuïc, confirmant que aquest indret tingué una importància cabdal durant aquests segles, perllongant l'ocupació d'aquest espai realitzada durant el període ibèric.

Durant l'any 1990⁸ a l'entorn del **Fossar de la Pedrera** es va documentar una pedrera romana. Aquesta àrea ocupava un total de 200 m³, i es va posar al descobert un front de pedrera d'uns 50 m de longitud i uns 10 metres d'alçada. Es tractava d'una explotació a cel obert dels gresos de la zona, on es treballava en diversos plans d'extracció, tant en sentit horitzontal com vertical, que produïa l'esglaonat que caracteritza aquest tipus de pedrera.

Entorn a l'Estadi Olímpic Lluís Companys, durant la construcció de l'Estadi Municipal a l'any 1929⁹, a més d'un conjunt de 15 sitges ibèriques del segle III aC., també es van documentar a partir de la documentació gràfica un forn d'àmfores, a més de trobar una sèrie de retalls reblerts amb rebuigs de forn, i un possible dipòsit d'opus signinum.

Existeix la documentació d'una vil·la romana localitzada entorn a l'edifici de la Campana del barri de la Magòria¹⁰, en el districte de Sants-Montjuïc. Situada al nord del parc de Can Sabaté. En aquest sector es va localitzar diferents estructures muràries formades per pedres disposades en sec, que formarien part de la fonamentació dels àmbits d'una vil·la romana de fundació tardo-republicana. L'atribució cronològica arribaria fins als segles IV-V.

Es documentà una necròpolis d'època romana tardana (S. V-VII) situada entorn al Museu Etnològic. A l'any 1971¹¹, durant les obres d'excavacions dels fonaments d'una part del nou edifici del Museu Etnològic, es va documentar una tomba en tègula, de secció triangular.

- Món medieval i modern

La coneguda necròpolis judaica de Montjuïc es localitza al sud de les instal·lacions del Tir Olímpic i al nord-est de la plaça de la Sardana. La

3 Carta Arqueològica de Barcelona, <http://cartaarqueologica.bcn.cat/3132>

4 Carta Arqueològica de Barcelona, <http://cartaarqueologica.bcn.cat/3115>

5 Carta Arqueològica de Barcelona, <http://cartaarqueologica.bcn.cat/3078>

6 Carta Arqueològica de Barcelona, <http://cartaarqueologica.bcn.cat/3122>

7 Carta Arqueològica de Barcelona, <http://cartaarqueologica.bcn.cat/3059>

8 Carta Arqueològica de Barcelona, <http://cartaarqueologica.bcn.cat/3115>

9 Carta Arqueològica de Barcelona, <http://cartaarqueologica.bcn.cat/3059>

10 Carta Arqueològica de Barcelona, <http://cartaarqueologica.bcn.cat/2998>

11 Carta Arqueològica de Barcelona <http://cartaarqueologica.bcn.cat/3066>

Núm. Informe:	IPAOBR-2525
Data:	2 de novembre de 2017
Pàgina:	4 de 11

intervenció realitzada l'any 2001¹² va permetre documentar un mínim de 557 tombes, a les quals s'han d'afegir les 171 ja excavades durant la campanya d'excavació de l'any 1946. La cronologia d'aquesta necròpolis es correspondria entre els segles IX i XIV dC.

El símbol de la muntanya de Montjuïc és el seu castell. Construït a l'any 1751 per l'enginyer militar Juan Martín Cermeño. Diferents intervencions arqueològiques realitzades entre els anys 2006¹³ i 2010¹⁴ han permès documentar les traces de l'antic fortí, així com la planta del castell posterior. L'any 2006 es va intervenir al voltant del fossat, documentant part del baluard nord de la muralla perimetral del Castell de Montjuïc ideat per Cermeño, així com elements estructurals corresponents al sistema defensiu, fins ara desconegut: 8 contraforts interns de la muralla, un edifici de planta quadrangular, possiblement un cos de guàrdia, i les dimensions reals del parament exterior. El parament extern de la muralla presenta unes dimensions de dos metres d'amplada i cinc metres d'alçada, mentre que l'intern només tindria una amplada d'0,50m i una alçada de 4 metres.

El 1031 apareixen les primeres referències documentals d'una torre al capdamunt de la muntanya de Montjuïc i l'any 1091 hi posen un llum per a fer de far. Al segle XV es construeix una petita caseta pel guarda. A partir del 1640, i després de successives reparacions, la torre esdevé un fort militar, depenent del Consell Municipal. Ampliat amb tres baluards a partir de 1694, la fortalesa fou parcialment destruïda durant la guerra de Successió (l'any 1706). El 1751 es va encarregar una nova fortalesa seguint els models militars de l'època a l'enginyer Juan Martín Cermeño. El darrer combat tingué lloc el 1811; posteriorment va tenir funcions de presó i quarter.

A tocar del present àmbit d'obra es tenen documentades diferents jaciments arqueològics que a continuació es detallen. Les localitzacions de tots aquests elements patrimonials s'indiquen en l'**annex 1**.

- **Avinguda dels Ferrocarrils Catalans (1928)**¹⁵: Al sector de la muntanya de Montjuïc anomenat Pont de l'Esparver, a l'any 1928 durant

la construcció de la trinxera per on havia de passar el tren que anava de Magòria al Port es varen localitzar un conjunt de sitges de grans dimensions, amb material que es podria adscriure a la cultura ibèrica. Descobertes com a conseqüència de la primera urbanització i arranament de Montjuïc amb motiu de l'Exposició Internacional de 1929.

No va ser fins al 1946, que l'arqueòleg Josep de Calassanç Serra i Ràfols, aleshores delegat d'Excavacions a Barcelona, va redactar un pla d'actuació en relació al patrimoni de la ciutat, i va posar les sitges del port com un punt d'interès prioritari. Posteriorment, s'han fet les intervencions 005/1984 i 315/1990.

- **Avinguda dels Ferrocarrils Catalans (1946)**¹⁶: Al sector conegut com Pont de l'Esparver de la muntanya de Montjuïc, des de 1928 es coneixia l'existència d'un conjunt de sitges descobertes quan es va obrir la trinxera per on havia de passar el tren que anava de Magòria al port. Aquesta troballa, malgrat tenir una rellevància en el moment de la descoberta va quedar oblidada, fins que al 1946 Josep de Calassanç Serra i Ràfols, aleshores delegat d'Excavacions a Barcelona, va redactar un pla d'actuació en relació al patrimoni de la ciutat, i va posar les sitges del port com un punt d'interès prioritari.

El seu informe va ser ben acollit, i al mes de març de l'any 1946 inicià una campanya d'excavació a la zona. Varen ser excavades posteriorment –com a mínim una d'elles de grans dimensions colgada de materials, i un altre buida-. Els dipòsits van ser interpretats com a magatzems destinats a un comerç per via marítima pel Mediterrani per Josep de Calassanç Serra i Ràfols (1974), si bé ni a les antigues excavacions ni a les actuals s'han pogut documentar amb precisió què contenien exactament.

- **Camí de l'Esparver (1985)**¹⁷: Als anys 1984-1985, el Museu d'Història de la Ciutat -l'actual Museu d'Història de Barcelona- va realitzar un seguit d'excavacions a la zona on s'ubicaven les conegudes Sitges del Port, al costat del camí de l'Esparver. Justament, al peu del vessant sud de la muntanya de Montjuïc, prop del lloc on s'havia excavat una sitja reomplerta amb materials ibèrics l'any 1946, sota la direcció de J. de C. Serra i Ràfols. Aquesta formava part d'un conjunt localitzat l'any 1928,

12 Carta Arqueològica de Barcelona <http://cartaarqueologica.bcn.cat/3061>

13 Carta Arqueològica de Barcelona, <http://cartaarqueologica.bcn.cat/2914>

14 Carta Arqueològica de Barcelona <http://cartaarqueologica.bcn.cat/3250>

15 Carta Arqueològica de Barcelona <http://cartaarqueologica.bcn.cat/3129>

16 Carta Arqueològica de Barcelona <http://cartaarqueologica.bcn.cat/3132>

17 Carta Arqueològica de Barcelona <http://cartaarqueologica.bcn.cat/3120>

Núm. Informe:	IPAOBR-2525
Data:	2 de novembre de 2017
Pàgina:	5 de 11

quan es van obrir unes rases per l'enllaç de l'estació i el port. Es van observar, a part de l'esmentada sitja, altres retalls a la roca, de característiques semblants, dels quals, tant sols un es va excavar, sense que proporcionés cap resta de material.

Es van efectuar treballs en quatre sectors: el sector 1 que corresponia a una gran àrea de 20 x 10 metres, paral·lela a la via del tren de la línia de Magòria al costat de les sitges excavades l'any 1946; el sector 2, com es va anomenar la següent plataforma de la muntanya on s'havien localitzat restes de possibles sitges; el sector 3, corresponent a la plataforma superior, i al sector 4, situat al Pla del Castell del Port. Aquesta intervenció arqueològica planteja un problema d'interpretació d'algunes de les sitges localitzades l'any 1928 i excavades l'any 1946, a l'aparèixer un nivell molt fèril amb materials del segle IV aC. per sota del nivell de boca part d'aquestes suposades sitges.

L'estratigrafia del sector 1 ens proporciona dues dades, per una banda ens mostra l'existència d'esllavissaments de les terres de la muntanya a les quals correspondrien els potents nivells argilosos amb material del segle IV aC., segellats pel nivell de margues el qual també s'hauria produït per un altre esllavissament. Proposem aquesta interpretació per la inclinació dels estrats que segueixen el desnivell natural del terreny. Per altra banda apareixen uns elements que ens podrien donar indicis d'una possible zona d'hàbitat. Aquests elements consisteixen en uns nivells amb pedres alineades que podrien formar part d'un mur o del seu enderrocament, una llar formada per un cercle de pedres que envoltava una taca de cendres i el possible forat retallat a la roca per a disposar un pal.

En una de les sitges, va aparèixer les restes d'un carro, datat, segons el context ceràmic, de finals del segle V - mitjans segle III aC. Els elements fèrrics, els únics conservats amb l'empremta de l'estructura de fusta, consistien en la llanta o revestiment perimetral complet d'una de les rodes, els fragments d'una segona roda, els grans claus que la subjectaven a l'estructura massissa inferior, alguns reblons, diversos travessers d'unió i peces de suspensió -subjecció, com lleves i clavilles. Pel que fa al sector 2, segons els arqueòlegs directors, els forats que estan documentats no són sitges, sinó que són obertures d'entrada a les mines de terra d'escudella que existien en aquesta àrea, tenint en compte que per la seva forma i rebliment no correspondrien al que hauria de ser una sitja.

A l'anomenat sector 3, després d'obrir 3 cales es va corroborar l'estratigrafia de les traces del barraquisme de la segona meitat del segle XX. Al sector 4, situat al Pla del Castell de Port, la única cala no va aportar cap tipus de material arqueològic. És en aquest sector on s'ha trobat els materials arqueològics datables als segles V i IV aC. en endavant, lloc idoni per l'establiment d'un nucli ibèric encarat al comerç.

- **Avinguda dels Ferrocarrils Catalans (1990)¹⁸:** La intervenció arqueològica es va efectuar amb motiu de la construcció de la construcció de l'avinguda dels Ferrocarrils que, seguint el traçat de l'antiga via del tren de Magòria al port, enllaçava el Cinturó Litoral amb el carrer del Foc, constituint un dels accessos a l'Anella Olímpica. La zona que ja havia estat prospectada en diverses ocasions, principalment durant la campanya de 1984, es correspon amb la part baixa de la vessant oest, sud-oest i sud del turó del Castell de Port, entre el carrer del Foc -més concretament el Centre Cívic de la Bàscula- i l'accés al Fossar de la Pedrera.

En aquest indret s'ubicava el conjunt de sitges localitzat el 1929 i excavat el 1946 entorn del Pont de l'Esparver, on es va documentar una estratigrafia amb un alt contingut de materials d'època ibèrica, així com els testimonis de la pedrera romana que afloraven als marges d'ambdós costats de la via del tren a l'extrem del carrer Negrell. La intervenció arqueològica es va dividir en quatre sectors diferenciats: Pont de l'Esparver, Zona Sitges, Zona Talús i Zona Pedrera. A l'àrea coneguda com a Pont de l'Esparver, es va obrir una gran esplanada de forma allargada de 800 m. Les primeres capes –de cronologia contemporània- es van excavar amb retroexcavadora, a partir que varen aflorar els estrats arqueològics. La prospecció va permetre constatar l'existència d'un retall reblert amb deixalles i residus d'època recent sobre una zona popularment coneguda com “la balsa”. Les troballes efectuades en aquest sector de la intervenció s'han de posar en relació amb un torrent que deuria existir en època ibèrica. Es tracta de diverses sedimentacions efectuades per les diferents èpoques de crescuda de les torrenteres, en els moments de pluges fortes. Cal assenyalar que les troballes efectuades en aquest sector de la intervenció s'han de posar en relació amb un torrent que deuria existir en època ibèrica. Es tracta de diverses sedimentacions efectuades per

¹⁸ Carta Arqueològica de Barcelona <http://cartaarqueologica.bcn.cat/3115>

Núm. Informe:	IPAOBR-2525
Data:	2 de novembre de 2017
Pàgina:	6 de 11

les diferents èpoques de crescuda de les torrenteres, en els moments de pluges fortes.

El material localitzar en aquest indret prové dels estrats de la part alta del turó, per tant no podem extreure conclusions pel que fa a zones d'hàbitat i d'ocupació. Si que es pot definir, però, un marc cronològic d'ocupació de la zona que aniria des d'un segle V aC fins un segle II aC, malgrat tampoc es poden actorar fases concretes de vida o abandonament de l'indret.

L'àrea del Pont de l'Esparver, és una zona exògena del poblat, però propera i s'ha de posar en relació amb l'àrea adjacent d'aquest possible poblat que existia a Montjuïc en època ibèrica, a la part alta del talús excavat en aquesta intervenció. Per tant la zona del Pont no es tracta d'una zona d'hàbitat sinó més aviat relacionada amb l'acotament i el tancament del conjunt de sitges del Port.

Respecte a l'àrea identificada com a Zona Sitges que compren el sector entre la pedrera romana i el Pont de l'Esparver. Es va localitzar un total de 22 sitges. En relació a la cronologia d'aquests contenidors, no es coneix el moment de la seva construcció. Pel que fa al seus rebliments – no gaire llunyans del seu darrer moment d'ús- podem precisar diferents fases d'abandonament. 3 d'aquestes estructures van ser reblertes al segle IV aC, mentre que altres 5, van ser reomplertes a finals del segle III aC. El reaprofitament de sitges com a llocs d'enterrament, és un fet inusual, però no insòlit, malgrat normalment es tracten d'incineracions. Així mateix és freqüent la troballa de restes humanes disperses dins del rebliment de sitges ibèriques, a Montjuïc s'han localitzar dos cranis, dins el rebliment de dues sitges.

Es va assenyalat com a Zona Talús, l'àrea del sector amb fort pendent que anava des dels voltants del Castell de Port fins a l'antiga via de Magòria. Només es van documentar les estructures que s'exhumaven en el treball de les màquines, en uns nivells superficials. Per la no afectació d'aquest sector per l'obra de construcció dels nous vials d'accés, es va procedir a deixar les restes com a reserva arqueològica. Les restes es troben relacionades amb una possible zona d'hàbitat o d'encerclament de la zona de les sitges d'època ibèrica. L'anomenada Zona Pedrera correspon a una àrea que ocupava un total de 200 m³ que va posar al descobert un front de pedrera d'uns 50 m de longitud i uns 10 metres d'alçada. Per problemes tècnics de la construcció no es va poder arribar a excavar el límit final de l'extracció. Es tracta, doncs, d'una explotació a cel obert dels gresos de la zona, on

es treballava en diversos plans d'extracció, tant en sentit horitzontal com vertical, que produïa l'esglaonat que caracteritza aquest tipus de pedrera. En aquest sector es varen localitzar tres forns que es trobaven situats sobre el talús que cobria el front de la pedrera. El primer forn estava format per una estructura de morfologia amb tendència cilíndrica d'uns 3,04 metres d'alçada conservada, i un diàmetre mitjà de 2,61 metres, constituint un volum d'uns 16,2 m³, interpretat com un forn de calç.

Del segon forn en restava només una mínima part de la paret est de la zona de combustió o caldera. El tercer forn, finalment, és va interpretar com un forn de teules. La morfologia que podia apreciar-se en la secció visible, era irregularment oblonga, amb la part superior més ampla que la inferior. Les seves dimensions aproximades eren de 1,8 metres d'alçada màxima conservada i de 2,40 metres d'amplada màxima. Les parets de tovet, alterades, presentaven un gruix mitjà de 10 centímetres. També van ser documentats a la zona oest/sud-oest alguns orificis que van ser atribuïts a l'existència d'alguna de les mines de terra d'escudella situades en la zona i que podrien haver contribuït en el desplomament d'aquesta estructura, assentant-se, una mica enfonsada, sobre un substrat de sorres deltaïques, que en aquest nivell s'intercalen entre els sediments d'origen continental.

En la part baixa del front del talús i a pocs metres del carrer de la Mare de Déu del Port, va ser diferenciada una petita franja d'uns 5 centímetres de gruix, de sediment marronós de textura argilo-sorrenca que es barrejava entre una capa de margues blau-verdoses. En aquest es va trobar un petit fragment de mosaic, molt alterat, format per tesselles de marbre blanc, el qual estava basculat cap a l'interior del talús. Les pròpies característiques d'aquest dipòsit arqueològic, indiquen una procedència exògena, presumiblement abocats o esllavissats.

Defensa passiva:

Cal assenyalar l'existència en determinats punts de la ciutat d'alguns **refugis antiaeris**, que van ser construïts en el context de la Guerra Civil i dels quals majoritàriament només se'n coneix la seva ubicació aproximada i alguna part dels seus recorreguts.

Núm. Informe:	IPAOBR-2525
Data:	2 de novembre de 2017
Pàgina:	7 de 11

Durant la Guerra Civil Espanyola (1936-1939) a la ciutat de Barcelona es van construir gran quantitat de refugis antiaeris utilitzats per la població civil per tal de protegir-se dels bombardejos feixistes.

Des del primer atac –naval en aquest cas- sobre el nucli urbà la nit del 13 de febrer de 1937, fins a la caiguda de la ciutat el 26 de gener de 1939, la ciutat va patir un total de 194 bombardejos, la majoria aeris, que provocaren un nombre de víctimes i ferits. Els atacs indiscriminats sobre la població civil provocaren, al marge de les víctimes, un gran impacte psicològic.

A Barcelona, el Servei de Defensa Passiva Antiaèria depenent de l'Ajuntament, en primer lloc, i la Junta de Defensa Passiva de la Generalitat, posteriorment, van portar a terme un projecte per salvaguardar els edificis emblemàtics i subvencionaren al voltant d'un centenar de refugis. La resta, casi 1300, es varen començar a excavar de forma auto-organitzada i auto-finançada per iniciativa civil, configurant un autèntic moviment social sense precedents.

Els refugis antiaeris són espais soterrats, amb un o més accessos en la via pública i diversos espais en el seu interior. Aquells planificats per l'Ajuntament eren dissenyats com a medis de defensa passiva amb la vocació d'ésser reaprofitats com a trams de clavegueram, banys públics, magatzems, sales de lectura i altres usos.

La majoria de refugis veïnals tenien un caràcter provisional i efímer. La seva construcció es deuria al treball abnegat de civils no militaritzats, vells i, sobretot, dones i nens. Varen començar als barris amb una gran tradició associativa i sense comprometre els fonaments dels edificis, com per exemple a les places públiques.

Segons la informació recollida a l'Arxiu Administratiu de l'Ajuntament de Barcelona propers a la zona del projecte s'hi localitza el següent:

1. Refugi núm. 0323¹⁹ *Carrer de Vilageliu i Gavalrà*

D'aquest refugi només se'n té referència per la seva inclusió en un llistat de refugis existents a la ciutat de Barcelona, i de la majoria d'aquests es desconeix el seu accés, les dimensions i el recorregut. La ubicació orientativa d'aquest refugi es detalla a l'**Annex 1**. Cal tenir en compte que algunes descripcions sobre els refugis només esmenten el carrer on es troben, sense ubicar el punt exacte dins el traçat del carrer, i molts d'aquests es van ramificant pel subsòl i poden aparèixer en àrees allunyades de l'accés, i inclús poden aparèixer nous accessos no documentats.

Barcelona, 2 de novembre de 2017

Xavier Maese Fidalgo
Arqueòleg
Servei d'Arqueologia de Barcelona
Institut de Cultura de Barcelona

¹⁹ Carta arqueològica de Barcelona (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/1917>)

MESURES A APLICAR:

Segons la legislació vigent en matèria patrimonial i d'estudis d'impacte ambiental, caldrà que en el moment de redactar o executar qualsevol projecte d'intervenció a la zona es contempli que si hi ha moviments de terra i remocions en el subsòl, sigui del tipus que sigui, es tingui en compte i es valori la importància patrimonial de la zona, preveient al llarg de tota la intervenció un control arqueològic.

Degut a que es tracta d'una zona amb un interès patrimonial i on podrien aparèixer restes arqueològiques durant l'execució de les obres, considerem que aquestes s'hauran de dur a terme amb el seguiment d'un tècnic especialitzat en arqueologia i sense cap tipus d'estudi previ. En tot cas l'aparició imprevista d'algun element d'interès haurà de ser comunicat al Servei d'Arqueologia de Barcelona. (93 256 68 97 / 93 256 68 91).

Si durant l'obra apareixen restes que calgui documentar es planificarà una intervenció arqueològica per tal de determinar la importància de les troballes i procedir a la seva excavació i documentació.

Si en el transcurs de les obres apareixen rastres de l'existència d'un refugi antiaeri caldrà realitzar-ne la seva documentació que constarà d'una descripció exhaustiva de la troballa, realització d'un aixecament planimètric i topogràfic amb plantes i seccions a escala, documentació fotogràfica, documentació dels elements mobles que puguin existir i, documentació en escàner 3D.

Tot el treball de documentació haurà de ser supervisat per un arqueòleg i caldrà presentar la documentació relacionada al Servei d'Arqueologia de Barcelona.

Per a la confecció del Projecte d'Intervenció Arqueològica corresponent, o bé per ampliar les informacions de caire tècnic o administratiu caldrà contactar amb un mes (30 dies) d'antelació a l'inici de l'obra amb el Servei d'Arqueologia de Barcelona. (93 256 68 97 / 93 256 68 91).

PREVISIONS PRESSUPOSTÀRIES:**Pressupost orientatiu**

Aquesta valoració pressupostària contempla únicament els preus vigents per hora i

dia dels treballs de seguiment i identificació de troballes arqueològiques subsidiàries del projecte que s'especifica. Caldrà valorar, en cas d'aparició de restes arqueològiques, quina incidència tenen en l'obra, quines mesures correctores cal aplicar i quina serà la intensitat i característiques dels treballs posteriors a realitzar

Partida 01. Arqueologia

CONCEPTE	COST/ UNITATS/TEMPS/	COST PREVIST/DIA
1 Arqueòleg director	26,00 € / hora x 8 hores diàries	208,00 € / dia
1 Oficial d'arqueologia	17,00 € / hora x 8 hores diàries	136,00 € / dia
1 Peonada / auxiliars	15,00 € / hora x 8 hores diàries	120,00 € / dia
1 Topògraf/dibuixant	22,00 € / hora	176,00 € / dia
Memòria preceptiva	26,00 € / hora x (50% del temps de treball de camp)	104,00 € /dia

Partida 02. Ajuts a l'arqueologia

La partida d'ajuts a l'arqueologia es justifica pels treballs d'obra civil associats a la intervenció: moviment de terres amb maquinària, trasllat de maquinària i terres, reposicions, tancament de l'accés a la zona de treball, materials i accions de protecció, ...

Partida 03. Altres

En el corresponent Projecte d'Intervenció Arqueològica s'especificaran els Plec de Condicions Tècniques de necessari compliment corresponents a l'actuació arqueològica a fer, així com tots aquells apartats i accions normatives derivades de l'aplicació del Decret 78/2002 que regula els treballs.

Núm. Informe:	IPAOBR-2525
Data:	2 de novembre de 2017
Pàgina:	9 de 11

En qualsevol cas, caldrà preveure partides alçades, a justificar, per a totes aquelles tasques relacionades amb la neteja, consolidació i tractament de restes arqueològiques que hi puguin aparèixer, així com pels estudis i analítiques necessàries.

D'acord amb l'article 4.4 del Decret 78/2002, de 5 de març, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic (DOGC núm. 3594 – 13/03/2002): “En el cas d'intervencions que es facin en el subsòl d'edificis o en solars que confinin amb edificis o amb obres públiques, hi ha de participar un/a arquitecte/a, a qui correspon de vetllar perquè els treballs arqueològics no afectin l'estabilitat de l'estructura dels edificis o les obres públiques”. La promoció haurà de vetllar per l'acompliment d'aquest article.

D'acord amb els articles 16.3, 30, 31 i 32 del Decret 78/2002 de 5 de març, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic (DOGC núm. 3594 – 13/03/2002), cal valorar l'afectació de l'obra sobre les restes localitzades. En tots els supòsits (conservació *in situ*, rebliment definitiu, trasllat o eliminació d'estructures) caldrà actuar d'acord a una proposta d'intervenció, la supervisió d'un arqueòleg i, si s'escau, la intervenció d'un equip de treball. En darrera instància, haurà de ser la Direcció General del Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya qui aprovi definitivament la proposta.

Des de l'endemà de la seva publicació al Diari Oficial de la Generalitat va entrar en vigor la Llei 2/24, del 27 de gener, de mesures fiscals, administratives, financeres i del sector públic (DOGC, núm. 6551, 30.01.2014). A l'article 43 s'estableix la “Taxa per la tramitació de sol·licituds d'autorització d'intervencions arqueològiques i paleontològiques preventives o integrades en un projecte d'investigació” (20€).

Llei 2/2015, d'11 de març, de pressupostos de la Generalitat de Catalunya per al 2015 que preveu un increment d'un 5% de les taxes (DOGC 6830 de 13.03.2015). Actualment la taxa és de 21,85€.

LEGISLACIÓ D'OBLIGAT COMPLIMENT:

- Reial decret legislatiu 1/2008, de 11 de gener, que ha estat modificat per la Llei 6/2010, de 24 de març, que modifica el text refós de la Llei d'impacte ambiental de projectes.
- Llei 9/1993, de 30 setembre, del Patrimoni Cultural Català. (DOGC núm. 1807,

d'11-10-1993). Tal i com disposa el Capítol IV “Normes específiques de protecció del Patrimoni Arqueològic”, article 46.3, en la tramitació d'obres, instal·lacions o activitats que s'hagin de sotmetre al procediment d'impacte ambiental, s'ha de sol·licitar informe al Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

- Decret 78/2002, de 5 de març, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic. (DOGC núm. 3594, de 13-3-2002) (Correcció d'errades DOGC núm. 3915, d'1-7-2003), segons estableix l'article 36.2, les declaracions d'impacte ambiental de projectes que afectin restes arqueològiques o paleontològiques requereixen un informe previ de la Direcció General del Patrimoni Cultural.
- El Decret 308/2011, de 5 d'abril, deroga el Decret 114/1988, de 7 d'abril, d'avaluació d'impacte ambiental.

DOCUMENTACIÓ QUE S'ADJUNTA:

ANNEX 1:

PLÀNOL DE SITUACIÓ DE L'ÀMBIT DEL PROJECTE I LOCALITZACIÓ DELS ELEMENTS PATRIMONIALS

ANNEX 2: Localització dels diferents elements patrimonials i arqueològics a la muntanya de Montjuïc respecte al present projecte.

Barcelona, 2 de novembre de 2017

Carme Miró i Alaix

Responsable del Pla d'Arqueologia Urbana

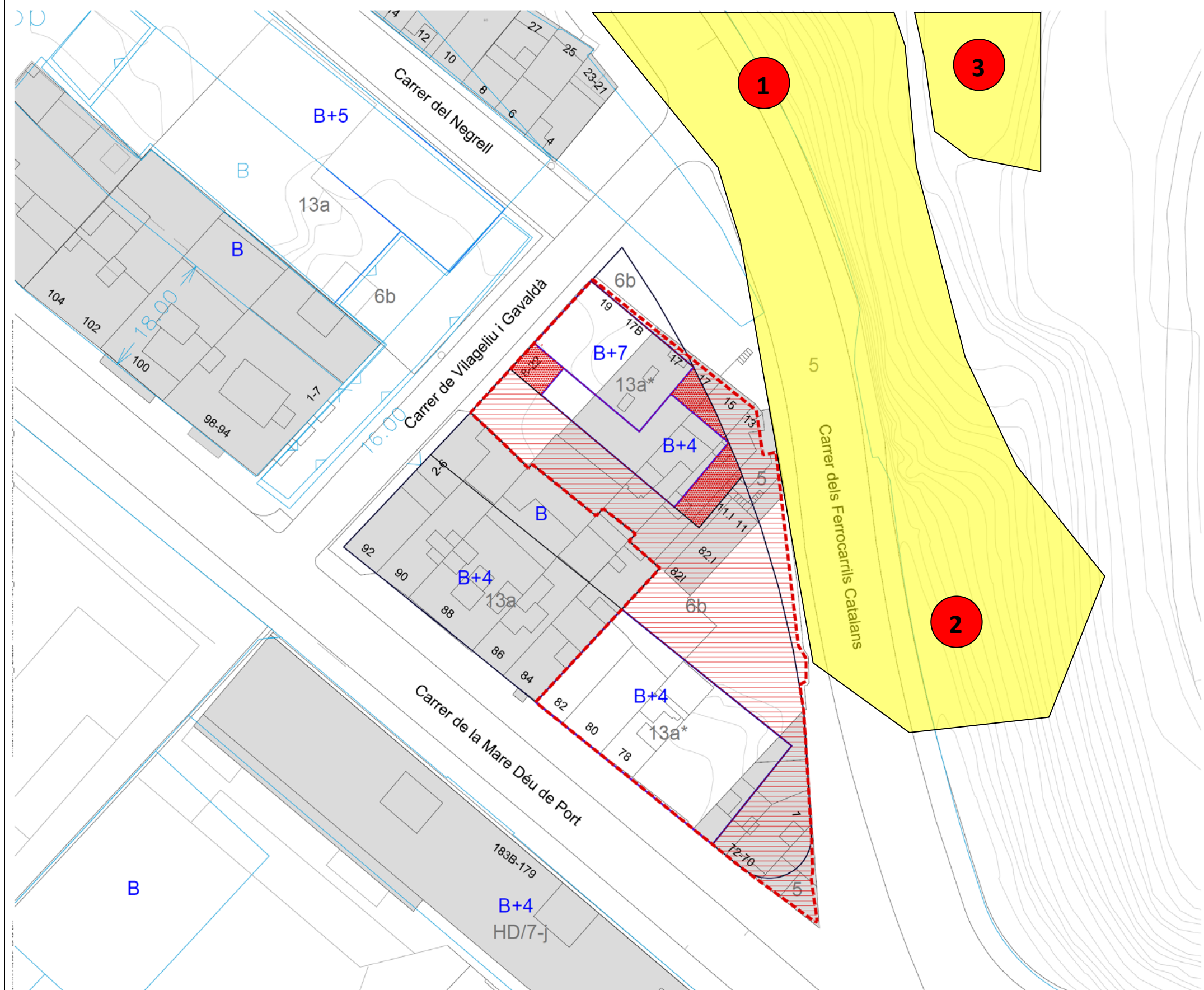
**Ajuntament
de Barcelona**

**INFORME D'IMPACTE SOBRE EL PATRIMONI ARQUEOLÒGIC
OBRES**

Núm. Informe:	IPAOBR-2525
Data:	2 de novembre de 2017
Pàgina:	10 de 11

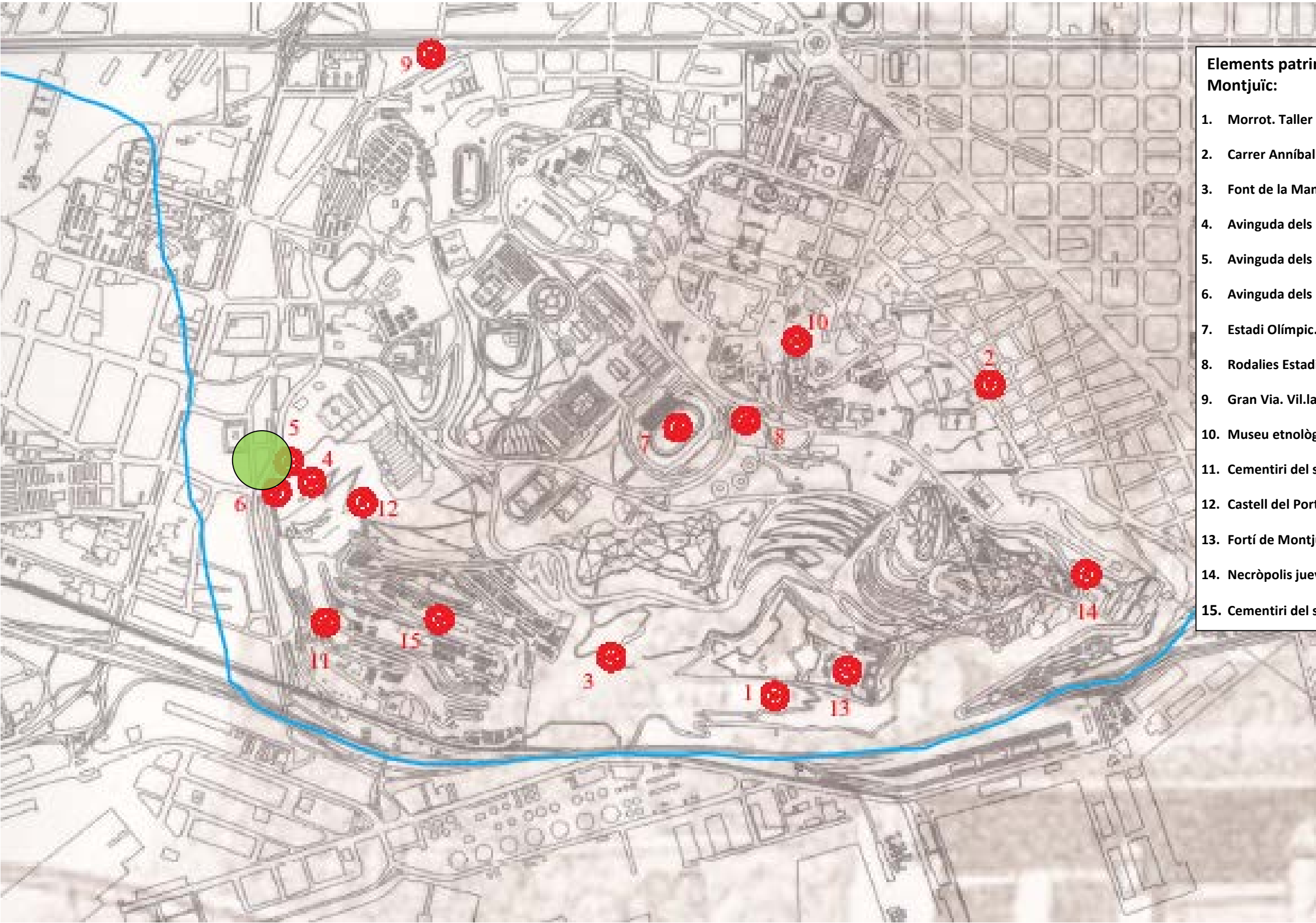
ANNEXOS

LLEGENDA

1. Avinguda dels Ferrocarrils
Catalans. Camp de sitges ibèriques
2. Avinguda dels Ferrocarrils
Catalans. Pedrera romana
3. Avinguda dels Ferrocarrils
Catalans. Poblament ibèric

ANNEX 2: Localització dels diferents elements patrimonials i arqueològics a la muntanya de Montjuïc respecte al present projecte.

LLEGENDA

 Àmbit aproximat del projecte

Elements patrimonials documentats a la muntanya de Montjuïc:

- 1. Morrot. Taller de jaspis.
- 2. Carrer Anníbal. Sitja de l’edat del bronze.
- 3. Font de la Mamella i el camí del Molí Antic. Segle VIII-VII aC.
- 4. Avinguda dels Ferrocarrils Catalans. Poblament ibèric
- 5. Avinguda dels Ferrocarrils Catalans. Camp de sitges ibèriques.
- 6. Avinguda dels Ferrocarrils Catalans. Pedrera romana
- 7. Estadi Olímpic. Sitges romanes
- 8. Rodalies Estadi Olímpic. Jaciment època romana.
- 9. Gran Via. Vil·la romana
- 10. Museu etnològic. Tomba romana
- 11. Cementiri del sud-oest. Vil·la romana
- 12. Castell del Port.
- 13. Fortí de Montjuïc (S. XVII) Castell de Montjuïc (XVIII)
- 14. Necròpolis jueva (S. IX-XIV)
- 15. Cementiri del sud-oest. Forn de material constructiu (S.XVIII)

ANNEX 4. MODEL D'INFORME REP (B i D)

INFORME TÈCNIC DEL SERVEI D'ARQUEOLOGIA SOBRE EL "PROJECTE EXECUTIU DE REURBANITZACIÓ DEL CARRER GRAN DE SANT ANDREU, TRAM 1, ENTRE RAMBLA DE FABRA I PUIG I EL CARRER DE JOAN TORRAS, BARRI DE SANT ANDREU DE PALOMAR. DISTRICTE DE SANT ANDREU. CLAU NATURA: ACT17-00041"

En relació al "PROJECTE EXECUTIU DE REURBANITZACIÓ DEL CARRER GRAN DE SANT ANDREU, TRAM 1, ENTRE RAMBLA DE FABRA I PUIG I EL CARRER DE JOAN TORRAS, BARRI DE SANT ANDREU DE PALOMAR. DISTRICTE DE SANT ANDREU. Clau natura: ACT17-00041", el Servei d'Arqueologia de Barcelona emet un informe de supervisió **tècnica de tipus B**.

El present projecte incorpora tots els treballs d'excavació del subsòl de la memòria constructiva que tindran una afectació directa o indirecta sobre les restes arqueològiques descrites en l'Informe d'Impacte Arqueològic del 9 de febrer de 2017 emès pel Servei d'Arqueologia de Barcelona.

En tots aquests treballs es preveu un seguiment i control arqueològic, tal i com ho reflecteix el projecte executiu i l'informe arqueològic del Servei d'Arqueologia de Barcelona.

Creiem, que en els treballs descrits, es troba prou explicitat tot el que s'ha de fer, i per tant no cal afegir res.

Segons el projecte executiu el pressupost previst pels treballs arqueològics és de 45.600€+IVA. El projecte executiu incorpora a la seva dotació pressupostària aquesta valoració econòmica, i per tant no caldrà cap finançament extra per aquests treballs arqueològics.

Malgrat que tots els requisits establerts en l'Informe d'Impacte Arqueològic han estat incorporats en el "PROJECTE EXECUTIU DE REURBANITZACIÓ DEL CARRER GRAN DE SANT ANDREU, TRAM 1, ENTRE RAMBLA DE FABRA I PUIG I EL CARRER DE JOAN TORRAS, BARRI DE SANT ANDREU DE PALOMAR. DISTRICTE DE SANT ANDREU. Clau natura: ACT17-00041", el Servei d'Arqueologia de Barcelona considera adient emetre un **informe de supervisió tècnica de tipus B** del present projecte.

En qualsevol obra/projecte és impossible tenir una certesa absoluta de les probables restes arqueològiques que es puguin documentar, així com la seva extensió o naturalesa. En el present cas es coneguda l'existència de nombroses restes arqueològiques, però no es pot excloure la possibilitat de trobar-ne d'altres, les quals també s'haurien d'excavar i documentar adequadament en cas de ser afectades. Donat el cas, la partida pressupostària incorporada al projecte seria totalment insuficient, així com les jornades de treballs arqueològics, i per tant el Servei d'Arqueologia creu oportú emetre un informe de supervisió tècnica de tipus B.

Ho informem als efectes oportuns,

Carme Miró i Alaix

Responsable del Pla Bàrcino
Servei d'Arqueologia
Barcelona, 8 d'agost de 2017

INFORME TÈCNIC DEL SERVEI D'ARQUEOLOGIA SOBRE "PROJECTE D'ELEVACIÓ DE PLATAFORMA DE LA CRUÏLLA DEL CARRER HORTA AMB EL CARRER ALT DE MARINER"

En relació al "Projecte d'elevació de plataforma de la cruïlla del carrer Horta amb el carrer Alt de Mariner" el Servei d'Arqueologia de Barcelona emet un informe de supervisió tècnica de **tipus D**.

Els treballs previstos en el present projecte suposen una afectació parcial del subsòl, en concret tasques de moviments de terres (nova caixa de paviments) i clavegueram i recollida d'aigües (4 embornals).

En cap d'aquests casos s'explicita el seguiment i control arqueològic dels rebaixos a executar. Cal explicitar expressament en el projecte la necessitat d'incloure un seguiment i control arqueològic dels treballs, tot incorporant la contractació del personal tècnic especialista adient.

Creiem, com tots aquests treballs suposaran una afectació del subsòl dins d'una àrea amb elevada expectativa arqueològica, serà necessari preveure un seguiment arqueològic, tot incorporant la contractació del personal arqueològic adient.

El pressupost total previst al projecte (36.582,55€) no preveu els treballs de seguiment arqueològic. Caldrà afegir un finançament extra **(3.120€+IVA)**¹ per incorporar una partida pels treballs de control i seguiment arqueològic, els quals es perllongaran durant 10 dies, segons els dies previstos en el Pla d'Obres que comportaran rebaixos en el subsòl².

¹ Pressupost establert a partir de les tarifes orientatives del Servei d'Arqueologia de Barcelona, a raó de 26€/hora per 1 tècnic arqueòleg, i per l'elaboració de la memòria científica preceptiva (50% del temps de treball de camp), tal i com especifica la normativa vigent.

² Segons el Pla d'Obres es contemplen els següents treballs que afecten al subsòl, excavació manual i moviment de terres i sanejament i canalitzacions. En total es calculen 10 dies, atès el solapament en el temps dels diferents treballs.

També caldrà incorporar una dotació equivalent **(3.120€+IVA)** com a partida alçada a justificar pels possibles treballs de documentació i excavació arqueològica d'aquelles restes arqueològiques que es puguin documentar durant els treballs previs de control i seguiment arqueològic.

Per tant la dotació pressupostària necessària pels treballs de seguiment i control arqueològics seria de 6.240€+IVA.

Possibles afectacions:

Els treballs a realitzar en l'àmbit del present projecte, transcorren per un sector on és coneguda l'existència de restes arqueològiques ja que tant en la cartografia antiga com en les intervencions realitzades a la zona en els darrers anys es documenten diferents elements d'alt interès patrimonial a tenir en compte.

A continuació es detallen els elements patrimonials que es troben afectats directament per aquest projecte:

Nucli antic d'Horta³: El nom del nucli històric prové de la família Horta, que va ser propietària del territori des de l'any 1036 fins al 1260. El primer document escrit en referència explícita a la parròquia de Sant Joan d'Orta data del 18 de març de 1095, i la primera església parroquial de Sant Joan d'Horta fou consagrada el 12 de juny de 1260.

La importància d'Horta al segle XIV amb la presència de nobles i mercaders, creixeria al voltant del monestir de la Vall d'Hebron. Malgrat tot, el seu esplendor va arribar a finals del segle XVIII. Durant els segles XVI i segle XX, l'abundància de l'aigua va fer créixer les nombroses bugaderies i posteriorment l'arribada del tramvia al 1901. La centralitat de la plaça d'Eivissa al nucli històric d'Horta, nombrada així des de 1907, també va ser coneguda com la plaça del

³ Carta Arqueològica de Barcelona <http://cartaarqueologica.bcn.cat/3410>

Progrés o plaça del Mercat, donat que durant molt temps va ser l'espai on s'ubicava l'antic mercat d'Horta.

Encara es present l'estructura del nucli antic al voltant de la plaça d'Eivissa amb un eixample residencial. L'antic municipi d'Horta, al nord de la ciutat de Barcelona, tenia al moment de la seva annexió a la Ciutat Comtal, el primer de gener de 1904, un perímetre molt vast i limitava amb els municipis, també independents, de Sant Gervasi de Cassoles (sud-oest), Gràcia (sud i sud-est), Sant Andreu de Palomar (est), ara agregats a Barcelona, i amb els de Cerdanyola i Sant Cugat del Vallès (nord).

El nucli creat entorn a la segona meitat del segle XVIII i sobretot a partir del segle XIX, entorn a la plaça Eivissa, malgrat que hi ha nuclis poblacions de gran importància com Montbau, Sant Genís dels Agudells, Vall d'Hebrón, La Clota, la Font del Gos, el Carmel i la Taxonera.

Refugi antiaeri núm. 0796-Carrer Mariner⁴. Arran dels atacs aeris a la població durant la guerra civil (1936-1939), la Generalitat va organitzar la Junta de Defensa Passiva que s'havia d'encarregar de la construcció de refugis antiaeris. Per a la construcció d'aquests refugis es feia un projecte inicial i era una brigada d'obriers de la pròpia Generalitat, i més endavant del propi ajuntament, qui s'encarregava de la seva construcció. A mesura que anava avançant la guerra, foren els mateixos ciutadans els que en feien l'execució seguint els models establerts per la Generalitat. A Barcelona se'n construïren al voltant de 1.400.

De la majoria de refugis es coneix la ubicació aproximada, i una part del recorregut. És difícil tenir coneixement dels accessos, ja que alguns projectes no es van realitzar en la seva totalitat. Els primers refugis antiaeris construïts varen ser dissenyats per a la seva futura reutilització, principalment eren galeries de mina que servien per incorporar-les a la xarxa del clavegueram de la ciutat. Els primers de grans dimensions, es varen condicionar amb les

⁴ Carta Arqueològica de Barcelona <http://cartaarqueologica.bcn.cat/2795>

planxes de formigó armat, per a la seva utilització com a banys públics, biblioteques o aparcaments. La majoria de refugis veïnals tenien un caràcter provisional i efímer. La seva construcció es deuria al treball abnegat de civils no militaritzats, vells i, sobretot, dones i nens. Varen començar als barris amb una gran tradició associativa i sense comprometre els ciments dels edificis, com per exemple a les places públiques.

Es coneix l'existència d'aquest refugi pel llistat de refugis antiaeris del 16 de juliol de 1938 publicat a l'Atles dels Refugis de la Guerra Civil espanyola a Barcelona, editat per l'Ajuntament de Barcelona i CLABSA. En no tenir més documentació de l'estructura defensiva, ja sigui de l'època o fruit d'intervencions de documentació posterior, no es pot aportar més informació

Mesures a aplicar

Segons la legislació vigent en matèria patrimonial i d'estudis d'impacte ambiental, caldrà que en el moment de redactar o executar qualsevol projecte d'intervenció a la zona es contempli que si hi ha moviments de terra i remocions en el subsòl, sigui del tipus que sigui, es tingui en compte i es valori la importància patrimonial de la zona, preveient al llarg de tota la intervenció un control arqueològic.

Degut a que es tracta d'una zona amb un interès patrimonial i on podrien aparèixer restes arqueològiques durant l'execució de les obres, considerem que aquestes s'hauran de dur a terme amb el seguiment d'un tècnic especialitzat en arqueologia i sense cap tipus d'estudi previ. En tot cas l'aparició imprevista d'algun element d'interès haurà de ser comunicat al Servei d'Arqueologia l'Institut de Cultura de Barcelona. (93 256 41 97 / 93 256 41 90).

Si durant l'obra apareixen restes que calgui documentar es planificarà una intervenció arqueològica per tal de determinar la importància de les troballes i procedir a la seva excavació i documentació.

Si en el transcurs de les obres apareixen restes arqueològiques, caldrà realitzar-ne la seva documentació que constarà d'una descripció exhaustiva de la troballa, realització d'un aixecament planimètric i topogràfic amb plantes i seccions a escala, documentació fotogràfica, documentació dels elements mobles que puguin existir.

Tot el treball de documentació haurà de ser supervisat per un arqueòleg i caldrà presentar la documentació relacionada al Servei d'Arqueologia de l'Institut de Cultura de Barcelona.

Per a la confecció del Projecte d'Intervenció Arqueològica corresponent, o bé per ampliar les informacions de caire tècnic o administratiu caldrà contactar amb un mes (30 dies) d'antelació a l'inici de l'obra amb el Servei d'Arqueologia de l'Institut de Cultura de Barcelona. (93 256 41 97 / 93 256 41 90)

- En el corresponent Projecte d'Intervenció Arqueològica s'especificaran els Plecs de Condicions Tècniques de necessari compliment corresponents a l'actuació arqueològica a fer, així com tots aquells apartats i accions normatives derivades de l'aplicació del Decret 78/2002 que regula els treballs.
- En qualsevol cas, caldrà preveure partides alçades, a justificar, per a totes aquelles tasques relacionades amb la neteja, consolidació i tractament de restes arqueològiques que hi puguin aparèixer, així com pels estudis i analítiques necessàries.
- D'acord amb l'article 4.4 del Decret 78/2002, de 5 de març, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic (DOGC núm. 3594 – 13/03/2002): "En el cas d'intervencions que es facin en el subsòl d'edificis o en solars que confinin amb edificis o amb obres públiques, hi ha de participar un/a arquitecte/a, a qui correspon de vetllar perquè els treballs arqueològics no afectin l'estabilitat de l'estructura dels edificis o les obres públiques". La promoció haurà de vetllar per l'acompliment d'aquest article.
- D'acord amb els articles 16.3, 30, 31 i 32 del Decret 78/2002 de 5 de març, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic (DOGC núm. 3594 – 13/03/2002), cal valorar l'afectació de l'obra sobre les restes localitzades. En tots els supòsits (conservació in situ, rebliment definitiu, trasllat o eliminació d'estructures) caldrà actuar d'acord a una proposta d'intervenció, la supervisió d'un arqueòleg i, si s'escau, la intervenció d'un equip de treball. En darrera instància, haurà de ser la Direcció General del Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya qui aprovi definitivament la proposta.

Legislació i normativa d'obligat compliment

- Decret 11/1988 de 7 d'abril, d'avaluació d'impacte ambiental. Segons estableix l'article 2.1.c, els projectes que s'han de sotmetre a una avaluació d'impacte ambiental hauran d'incloure un estudi d'impacte ambiental que referirà, entre d'altres aspectes, a l'avaluació dels efectes previsibles directes i indirectes del projecte sobre patrimoni historicoartístic i arqueològic.
- Llei 9/1993, de 30 setembre, del Patrimoni Cultural Català. (DOGC núm. 1807, d'11-10-1993). Tal i com disposa el Capítol IV "Normes específiques de protecció del Patrimoni Arqueològic", article 46.3, en la tramitació d'obres, instal·lacions o activitats que s'hagin de sotmetre al procediment d'impacte ambiental, s'ha de sol·licitar informe al Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.
- Decret 78/2002, de 5 de març, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic. (DOGC núm. 3594, de 13-3-2002) (Correcció d'errades DOGC núm. 3915, d'1-7-2003), segons estableix l'article 36.2, les declaracions d'impacte ambiental de projectes que afectin restes arqueològiques o paleontològiques requereixen un informe previ de la Direcció General del Patrimoni Cultural.

Considerem que el "Projecte d'elevació de plataforma de la cruïlla del carrer Horta amb el carrer Alt de Mariner" no inclou les prescripcions arqueològiques necessàries, d'acord amb la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del Patrimoni Cultural Català, i tal com s'ha expressat anteriorment. Conseqüentment el Servei d'Arqueologia de Barcelona emet un informe de supervisió tècnica de **tipus D** del projecte presentat.

Ho informem als efectes oportuns,

Carme Miró i Alaix
Responsable del Pla Bàrcino
Servei d'Arqueologia de Barcelona
Barcelona, 24 de febrer de 2016

ANNEX 5. MODEL DE PROJECTE D'INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA (PIA)

CARRER DELS ESCUDELLERS, 44 / CARRERS DELS CÒDOLS, 3-5

DISTRICTE DE CIUTAT VELLA BARCELONA (BARCELONÈS)

PROJECTE D'INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA

Promotor: NORVET – PROPERTY
DEVELOPMENT

Codi: 036/17
Març de 2017

PROJECTE D'INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA AL CARRER DELS ESCUDELLERS, 44 / CARRERS DELS CÒDOLS, 3-5

CIUTAT VELLA - BARCELONA

Tipus d'intervenció: control i excavació

Codi: 036/17

INFORME SOBRE ELS MOTIUS DE LA INTERVENCIÓ

a) Raons

L' indret on es durà a terme l'actuació s'inclou en una Zona d'Interès Arqueològic i d'alt valor històric, per la qual cosa s'haurà de realitzar una Intervenció Arqueològica preventiva prèviament a la realització de les obres, d'acord amb la normativa municipal i general en matèria patrimonial.

b) Circumstàncies

Donat l'interès de l'indret trobem més que fonamentades les previsions sobre la necessitat d'intervenir-hi arqueològicament com a seguiment de la intervenció urbanística.

No cal que remarcuem la importància que pot tenir l'estudi del subsòl d'aquest lloc, ja que es troba relacionat amb un sector històric molt important per a Barcelona, com és el que ens ocupa. D'acord amb el promotor del projecte, presentem el Projecte d'Intervenció Arqueològica per tal d'engegar el procés de recerca preventiva necessari per a la localització i documentació de les possibles restes patrimonials que puguin veure's afectades per l'actuació urbanística, amb l'objectiu que marca la llei 9/93 del patrimoni cultural català i el Decret 78/2002 del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic.

D'una manera molt resumida, podem dir que el lloc que ens ocupa té un alt interès històric i arqueològic ja que:

1. El lloc de la intervenció és al *suburbium* de la ciutat romana de *Barcino*, proper al sector on hi podria haver hagut la zona portuària.
2. Forma part d'una de les àrees d'ampliació de la ciutat en època medieval, al costat del mar. És a l'interior del recinte medieval de Barcelona, al costat de mar.
3. Aquest sector és sotmès a remodelació en època medieval i durant els segles XVIII i XIX amb la construcció dels edificis actuals. Formava part de l'antiga Vilanova del Còdols, gestada al primer quart del segle XII.
4. **Carrer dels Còdols, 6-8¹**. La intervenció arqueològica realitzada al solar del C/ Còdols, 6-8 consistí en l'obertura de dos sondejors. El sondeig 1 estava destinat a la ubicació d'una estació transformadora i l'altra a la construcció d'un ascensor. El primer sondeig presenta una superfície de 21 m², assolint una profunditat màxima de 2'20 metres respecte el nivell de circulació actual de l'edifici. Mentre que el sondeig 2, ha comportat l'excavació d'una superfície de 8'43 m², assolint una profunditat màxima d' 1'30 metres respecte el nivell de circulació actual de l'edifici. L'excavació arqueològica ha permès identificar, en el sondeig 1, la cambra de cocció d'un forn de pa, i que se situa cronològicament entre inicis del segle XVIII i mitjans del segle XIX.

En el sondeig 2 es van poder identificar diverses estructures muràries d'època moderna. Cal destacar les estructures de la segona meitat del segle XIX que corresponen al moment de creació de la Banca Arnús, la qual es perllongarà fins l'any 1948.
5. **Carrer d'en Rull, 10-14²**: La intervenció arqueològica efectuada als solars de les finques del carrer d'en Rull, Còdols i Nou de Sant Francesc, estigué

¹ Carta Arqueològica de Barcelona (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/3039>)

² Carta Arqueològica de Barcelona (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/473>)

vinculat al projecte de construcció d'un edifici de nova planta aprofitant les façanes existents per tal d'acollir el CEIP Drassanes.

El procés d'excavació es basà en l'obertura de dues rases i un sondeig. La primera rasa feia 26 m. de llargària i 3 m. d'amplada a l'interior de la finca, en una zona lliure d'edificacions. La segona rasa de 5,50 m. de llargada i 2,50 m. d'amplada fou excavada en l'interior de la finca, enmig d'una zona porticada. El sondeig fou excavat a l'interior de la finca, que llinda amb el carrer d'en Rull. Les seves dimensions foren de 3 m. de llargària i 2 m. d'amplada.

A la rasa 1000 es documentà una estructura funerària d'època romana, a primera vista un mausoleu, amb un individu inhumat. Es tractava d'una estructura de pedra escairada reomplerta amb morter de calç i pedruscall. D'època contemporània s'exhumaren unes estructures – pilars, paviments i uns murs perimetrals - que formaven part d'un possible soterrani, així com un dipòsit ple d'oli i brutícia.

En el sondeig 3000 també es documentà la part exterior d'una cantonada pertanyent a una estructura que, pel material relacionat, de mateixa cronologia que el mausoleu, podia assenyalar la presència d'una altra estructura d'inhumació.

Així, aquests resultats permeteren afirmar que sota els nivells moderns i contemporanis existents a la finca, hi ha indicis de l'existència d'una necròpolis del període romà, relacionada o formant part de les troballes documentades en el carrer Ample, al carrer d'Anselm Clavé i la plaça de Joaquim Xirau.

6. **Carrer d'en Rull, 10-14³: Any 2010.** La intervenció arqueològica va consistir en l'excavació de riostes i encepats per a la fonamentació del nou edifici que havia d'albergar un CEIP.

El solar constava de dues zones clarament diferenciades: el pati i l'edifici. Pel que fa al pati, es van dur a terme gairebé un centenar de petits

³ Carta Arqueològica de Barcelona (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/3253>)

sondejos per a allotjar les fonamentacions de la nova coberta. Els resultats obtinguts van oferir una seqüència de diferents fases: Època romana: Es tracta d'una possible preparació de paviment de terra piconada que contenia material constructiu i ceràmica, que s'emmarca en un ventall cronològic que va del segle II al segle V. Època baix medieval: Es van documentar murs i un pou. Època moderna: es documentaren murs, paviments i un dipòsit tot ells molt afectats per les construccions del segle XIX.

Època contemporània: Es documenta l'entramat urbà originat a finals del segle XIX i que es manté fins als nostres dies. Cal destacar-ne un conjunt corresponent a un safareig públic, format per dues grans basses, i que estigué en ús fins als anys 70 del segle XX.

A l'àrea on s'havia de construir l'edifici únicament es van excavar les riestes i encepats que sustentarien el nou edifici, exceptuant una petita àrea. Així els resultats foren molt difícils d'interpretar i es perdé l'oportunitat de dur a terme una excavació sistemàtica. La major part d'estructures documentades corresponien als murs de l'edifici del segle XIX els quals afectaren greument les estructures anteriors. Es va poder detectar però, una fase constructiva del segle XIV, consistent en murs que formaven dues estances, amb diversos paviments de terra piconada. Entre els segles XV i XVI es documenta una altra fase constructiva que únicament consisteix en reformes de la trama urbana anterior.

També d'aproximadament aquest moment es van documentar cinc enterraments en fossa simple que a tall d'hipòtesi es podrien relacionar amb el convent de Sant Francesc.

I per acabar, cal fer esment de la troballa de dos forns de característiques morfològiques similars, però de diferents mesures. Són de planta circular amb accés davanter i parets de maó. El forn més petit té unes mesures aproximades de 2 m x 3,4m i pateix una reforma, en un espai curt de

temps, que reduirà encara més la seva capacitat. Només conservava la cambra de combustió, mentre que la graella ja s'havia perdut.

El forn més gran (5,5m x 3,3m) conserva la graella, la qual presenta forats quadrangulars en tota la seva superfície, que es taparien amb peces, en funció del tipus de cocció que es desitgés. En ambdós casos es tractaria de forns per a la cocció de ceràmica i que estarien en ús entre finals del segle XVII i principis del segle XVIII.

7. Edifici inclòs al Catàleg del Patrimoni Arquitectònic, Històrico-Artístic de la Ciutat de Barcelona del 1979: B, II, (fitxa 301)
8. Edifici també inclòs dins del Pla Especial de Protecció del Patrimoni Arquitectònic i Catàleg del Districte 1-Sector Central, Nivell B, Element 89 (identificador 575).
9. Edifici característic del segle XVIII amb planta baixa i tres pisos. A la planta hi ha dos portals de pedra d'arc escarser i entre ells un balconet sobreposat a una porta d'arc similar molt més petita. A cada pis hi ha dos balcons i, entre ells, una finestra. Els balcons del primer són de llosana de pedra i a la cornisa el canaló és de teules. Té esgrafiats ben conservats emmarcant els balcons i, sobretot a la zona central, envoltant les finestres, on hi ha formes vegetals abarroades i figures al·legòriques de sentit poc clar. Al mur hi ha gravada la data 1769.
10. Arran dels atacs aeris a la població durant la guerra civil (1936-1939), la Generalitat va organitzar la Junta de Defensa Passiva que s'havia d'encarregar de la construcció de refugis antiaeris. Per a la construcció d'aquests refugis es feia un projecte inicial i era una brigada d'obriers de la pròpia Generalitat, i més endavant del propi ajuntament, qui s'encarregava de la seva construcció. A mesura que anava avançant la guerra, foren els mateixos ciutadans els que en feien l'execució seguint els models establerts per la Generalitat. A Barcelona se'n construïren al voltant de 1.400.

De la majoria de refugis es coneix la ubicació aproximada, i una part del recorregut. És difícil tenir coneixement dels accessos, ja que alguns projectes no es van realitzar en la seva totalitat. Els primers refugis antiaeris construïts varen ser dissenyats per a la seva futura reutilització, principalment eren galeries de mina que serviren per incorporar-les a la xarxa del clavegueram de la ciutat. Els primers de grans dimensions, es varen condicionar amb les planxes de formigó armat, per a la seva utilització com a banys públics, biblioteques o aparcaments. La majoria de refugis veïnals tenien un caràcter provisional i efímer. La seva construcció es deuria al treball abnegat de civils no militaritzats, vells i, sobretot, dones i nens. Varen començar als barris amb una gran tradició associativa i sense comprometre els ciments dels edificis, com per exemple a les places públiques.

Per la informació recollida a l'Arxiu Administratiu de l'Ajuntament de Barcelona, podria tractar-se dels següents refugis, dels quals no s'ha conservat els plànols i, si existeixen, encara no s'han pogut localitzar:

- Refugi antiaeri 1065⁴ Carrer dels Escudellers, 69

Es coneix l'existència d'aquest refugi pel llistat de refugis antiaeris del 16 de juliol de 1938 publicat a l'Atles dels Refugis de la Guerra Civil espanyola a Barcelona, editat per l'Ajuntament de Barcelona i CLABSA. En no tenir més documentació de l'estructura defensiva, ja sigui de l'època o fruit d'intervencions de documentació posterior, no es pot aportar més informació.

c) Obra que motiva la intervenció

Projecte de rehabilitació integral d'edifici d'habitatges entre mitgeres a la finca del núm. 44 del carrer dels Escudellers i núm. 3-5 del carrer dels Còdols, al districte de Ciutat Vella.

⁴ Carta Arqueològica de Barcelona (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/2489>)

**PROJECTE D'INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA AL CARRER DELS
ESCUDELLERS, 44 / CARRERS DELS CÒDOLS, 3-5**

CIUTAT VELLA - BARCELONA

Tipus d'intervenció: control i excavació

Codi: 036/17

LOCALITZACIÓ

a) Descripció del lloc

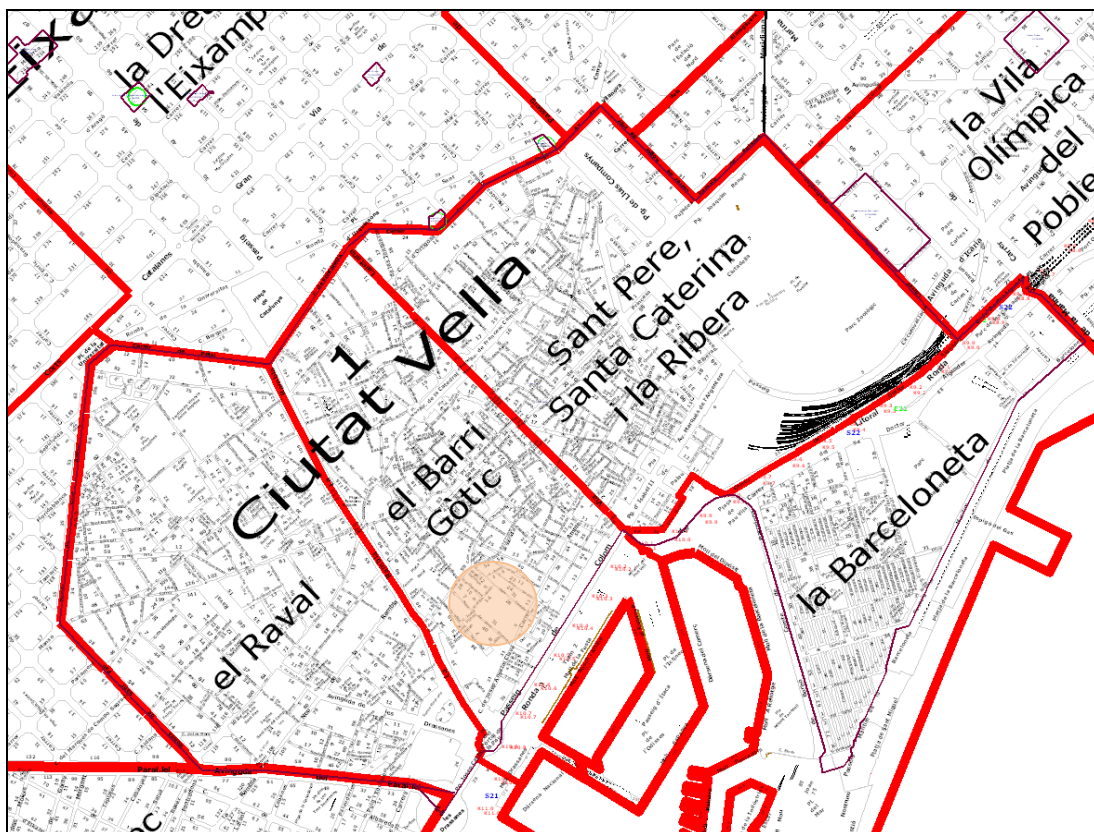
Es tracta d'un solar situat en una zona de Ciutat Vella, un indret amb terrenys quaternaris, situat al nucli antic de la ciutat.

b) Situació exacta

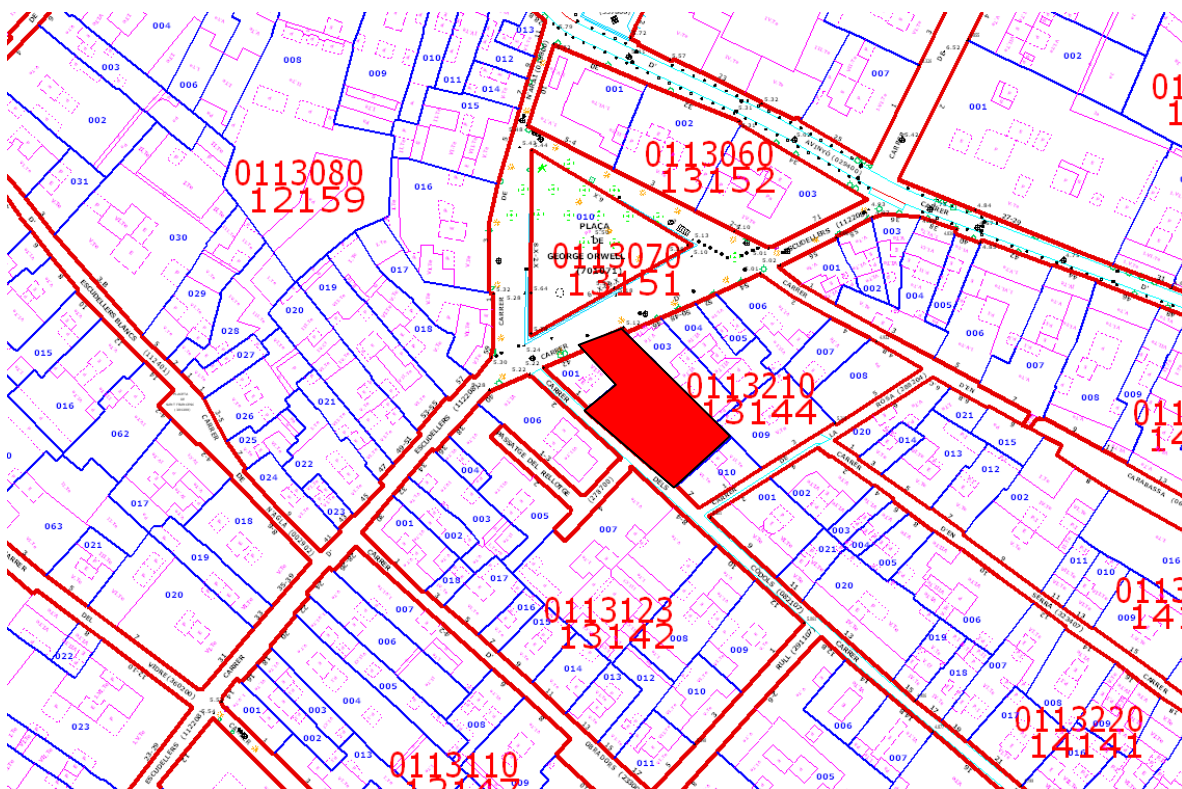
La intervenció es situa a l'interior de la finca situada al núm. 44 del carrer dels Escudellers, i el núm. 3-5 del carrer dels Còdols, a Barcelona.

Fitxa cadastral: 0113210-002.

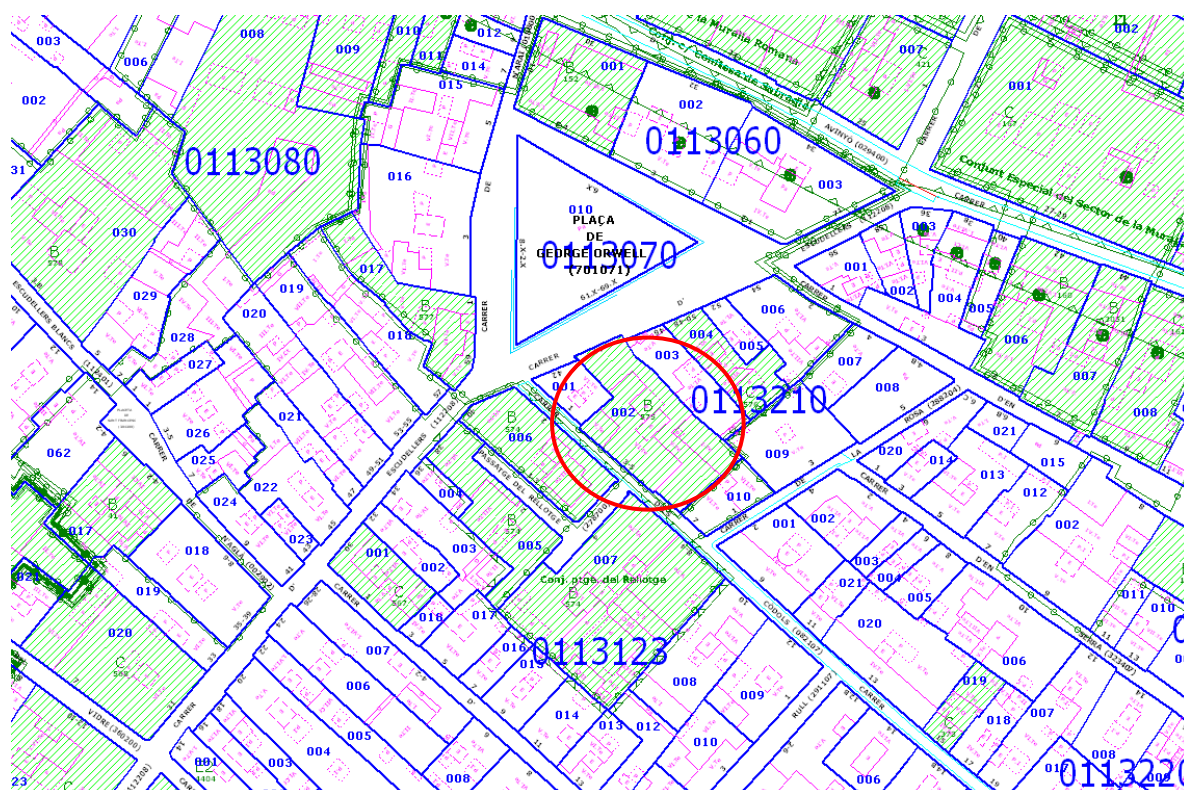
Coordenades UTM ETRS89: X 431225.4 / Y 4581290.9

Ubicació de la intervenció

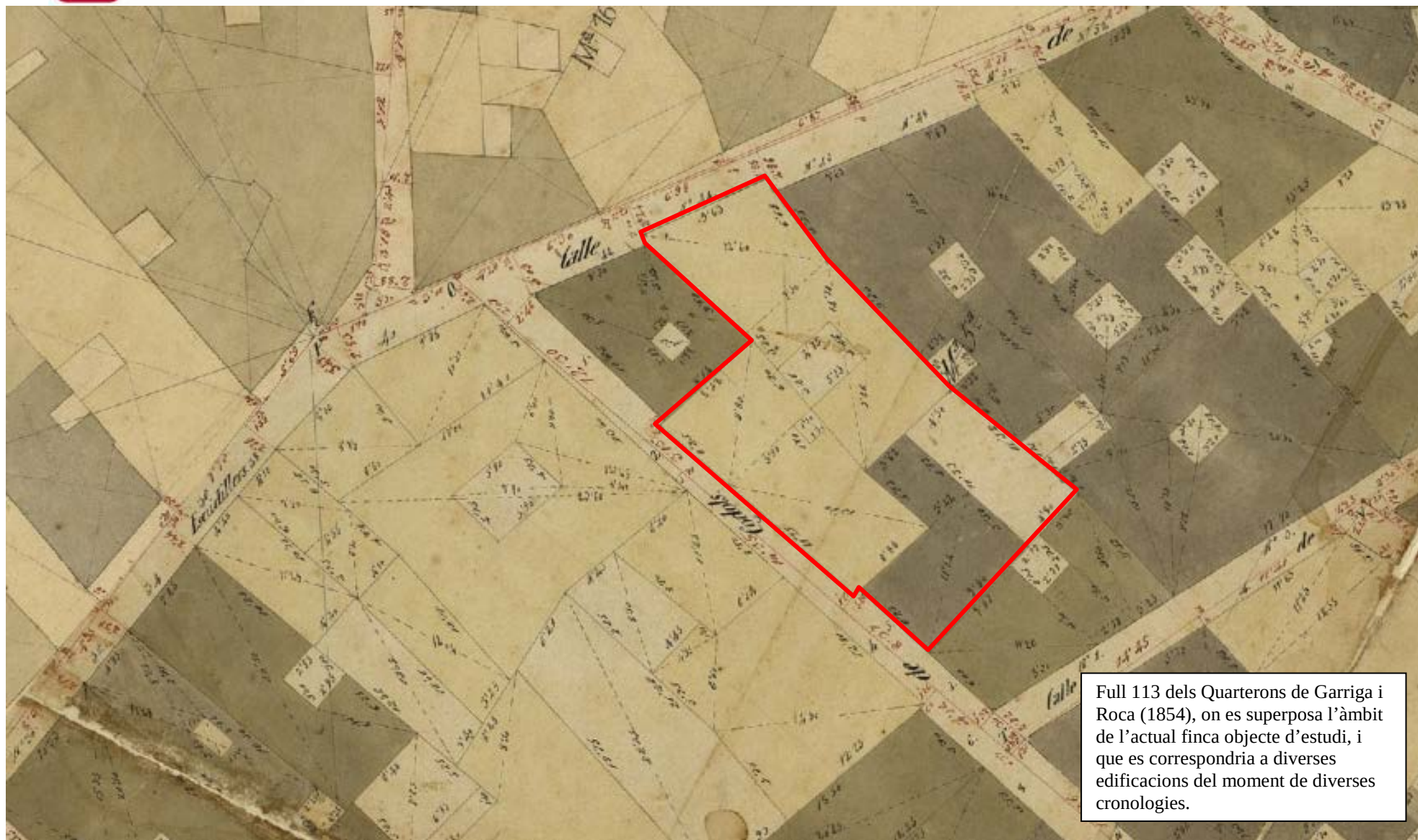
Emplaçament de la intervenció

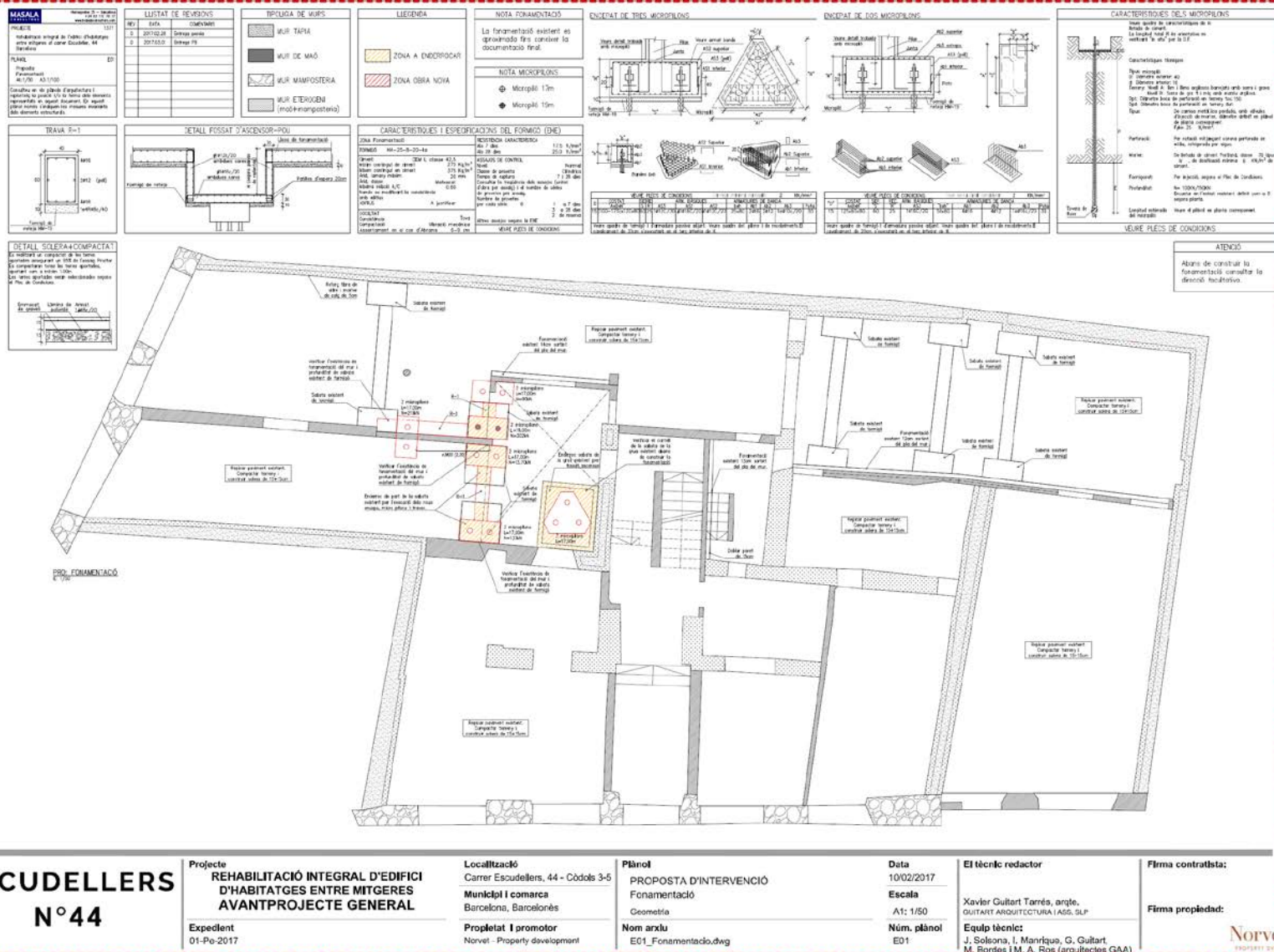
Catàleg del Patrimoni Arquitectònic

Vista aèria (Foto Plànol 2013)

Full 113 dels Quarterons de Garriga i Roca (1854), on es superposa l'àmbit de l'actual finca objecte d'estudi, i que es correspondria a diverses edificacions del moment de diverses cronologies.

**ESCUDELLERS
Nº 44**

Projecte
REHABILITACIÓ INTEGRAL D'EDIFICI
D'HABITATGES ENTRE MITGERES
AVANTPROJECTE GENERAL

Expedient
01-Po-2017

Localització
Carrer Escudellers, 44 - Còdols 3-5
Municipi i comarca
Barcelona, Barcelonès
Propietat i promotor
Norvet - Property development

Plànol
PROPOSTA D'INTERVENCIÓ
Fonamentació
Geometria
Nom arxíu
E01_Fonamentacio.dwg

Data
10/02/2017
Escala
A1: 1/50
Núm. plànol
E01

El tècnic redactor
Xavier Guitart Torrés, arqle.
QUITART ARQUITECTURA (ASS. SLP)
Equip tècnic:
J. Soleana, I. Manrique, G. Guitart,
M. Ronda IM A. Ros (arquitectes GAA)

Firma contractista:

Firma propietat:

Norvet
PROYECTE S.A.

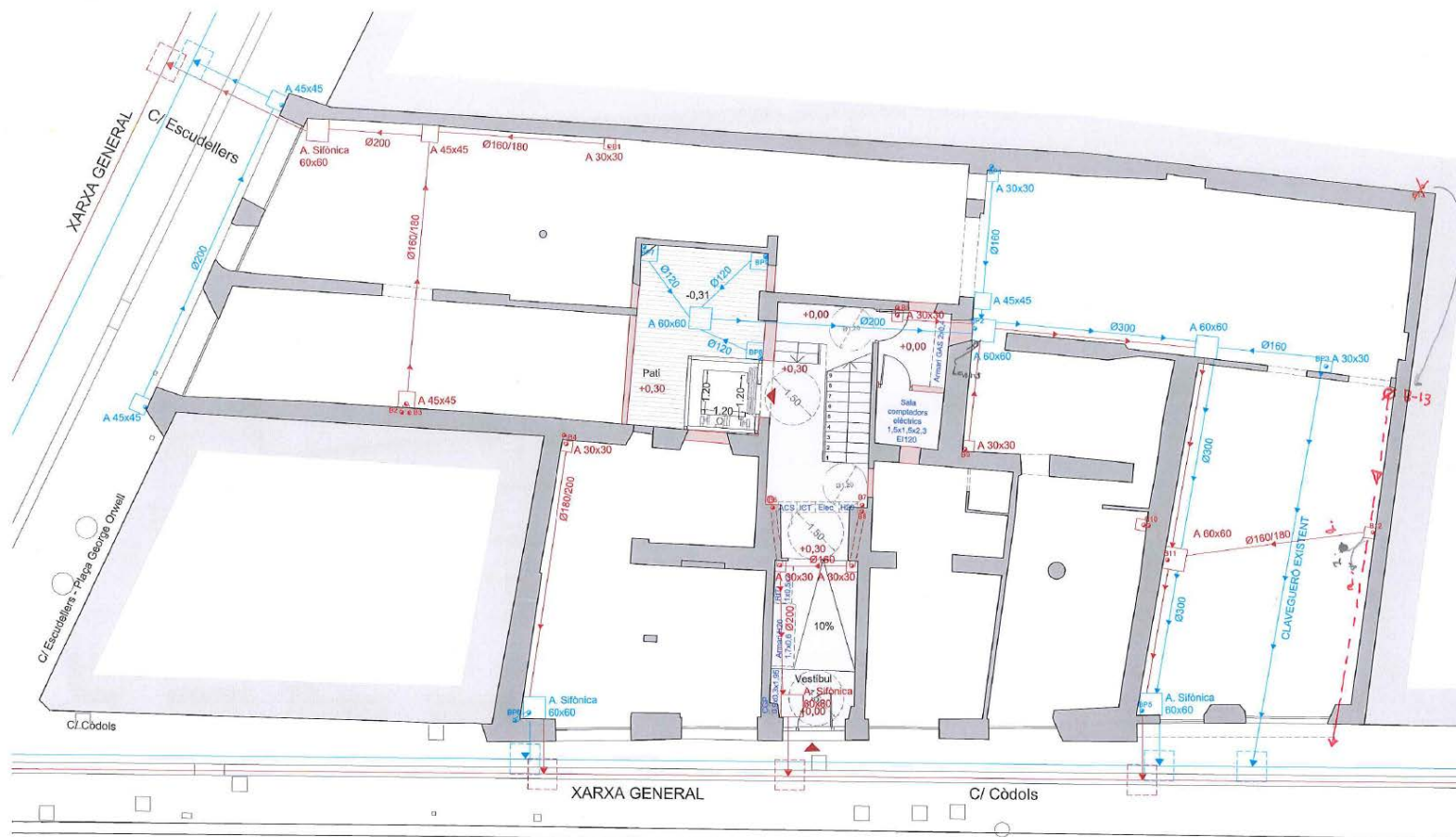
[illegible]

SERVEI D'ARQUEOLOGIA DE BARCELONA
Carrer d'en Rull, 4 08002 Barcelona
T. (+34) 932 566 897
www.bcn.cat/arqueologiabarcelona

Ajuntament
de Barcelona

PROPOSTA D'IMPLANTACIÓ I UBICACIÓ DE XARXA D'AIGÜES RESIDUALS I PLUVIALS, SERVITUDS DE PLANTA BAIXA SEGONS PROPOSTA DE DISTRIBUCIÓ DE PLANTA TIPUS APROVADA PER NORVET 26/01/2017

PLANTA BAIXA. Proposta d'intervenció
E 1:100

ESCUDELLERS
Nº 44

Projecte
**REHABILITACIÓ INTEGRAL D'EDIFICI
D'HABITATGES ENTRE MITGERES
AVANTPROJECTE GENERAL**

Expedient
01-Pe-2017

Localització
Carrer Escudellers, 44 - Còdols 3-5
Municipi i comarca
Barcelona, Barcelonès

Propietat i promotor
Norvet - Property development

Plànol
PROPOSTA D'INTERVENCIÓ
Planta Baixa. Nivell +0,00
Implantació i ubicació de xarxa d'aigües pluvials i residuals
Nom arxiu
PI_Plantes.dwg

Data
Març 2017
Escala
1:100 - DIN A3
Núm. plànol
01 PI

El tècnic redactor
Xavier Guitart Tarrés, arqte.
GUITART ARQUITECTURA I ASS. SLP
Equip tècnic:
J. Solsona, I. Manríque, G. Guitart,
M. Bordes i M. A. Rós (arquitectes GAA)

Signatura contractista:

Signatura propietat:

Norvet
PROPERTY DEVELOPMENT

SERVEI D'ARQUEOLOGIA DE BARCELONA
Carrer d'en Rull, 4 08002 Barcelona
T. (+34) 932 566 897
www.bcn.cat/arqueologiabarcelona

PROJECTE D'INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA AL CARRER DELS ESCUDELLERS, 44 / CARRERS DELS CÒDOLS, 3-5

CIUTAT VELLA - BARCELONA

Tipus d'intervenció: control i excavació

Codi: 036/17

PROJECTE D'INTERVENCIÓ

a) Programa detallat dels treballs a realitzar

Es farà el control arqueològic de tots els rebaixos de terres inclosos dins del projecte de rehabilitació integral d'edifici d'habitatges entre mitgeres al carrer dels Escudellers, 44 i carrer dels Còdols, 3-5, al districte de Ciutat Vella. A continuació es detallaran tots aquests treballs, els quals es faran tots sota control arqueològic:

- Sanejament de paviments: es procedirà a enretirar la totalitat dels paviments existents de la planta baixa, i procedir al seu sanejament mitjançant l'excavació d'uns 30cms (compactació del terreny i nova solera).
- Fonamentacions: s'executaran treballs per les noves fonamentacions (encepats i riostes) de l'edifici. Aquests treballs també podran comportar executar verificacions de les fonamentacions o sabates existents, feines que també s'hauran de fer sota control arqueològic. Les riostes tindran una amplada de 0,40m i una profunditat d'0,70m. Els encepats seran de dimensions variables, 1,75x1,20x0,80m i 1,25x0,65x0,80m.
- Fossat ascensor: tot i que l'espai per al nou ascensor s'ubicarà a l'actual espai on es situa la sabata de la grua existent, caldrà fer el

seguiment arqueològic de l'enderroc d'aquesta, per tal de documentar l'existència de possibles restes arqueològiques en els talls o seccions resultants de l'enderroc de la sabata. Aquestes possibles restes o evidències arqueològiques hauran de ser documentades degudament.

- Xarxa d'aigües pluvials i residuals: es procedirà a fer el seguiment arqueològic de les rases i arquetes sifòniques previstes per la nova xarxa del sistema d'evacuació d'aigües residuals i pluvials a nivell de planta baixa. Aquestes rases tindran una profunditat variable.

Qualsevol altra remoció de terres dins l'àmbit de l'obra s'haurà de fer amb control arqueològic.

Durant els treballs a realitzar a les parets mitgeres i façanes interiors de l'edifici (repicats), atès que estem en un edifici protegit patrimonialment (nivell B), caldrà procedir a la documentació gràfica de tots els murs que conformen la finca original de finals del segle XVII i inicis del segle XVIII, així com les reformes posteriors del segle XIX. Aquesta documentació s'haurà de realitzar mitjançant un sistema fotogramètric, i sota el seguiment de l'arqueòleg director de la intervenció.

També serà necessari realitzar l'estudi de l'evolució arquitectònica de tot l'edifici, des de finals del segle XVII fins a les seves darreres fases al segle XIX. Aquest estudi evolutiu i arquitectònic de l'edifici complementarà l'estudi documental realitzat per Montserrat Villaverde⁵. Aquest estudi evolutiu de la finca serà realitzat per l'arqueòleg director.

La recuperació i restitució d'aquells murs originals que es vulguin integrar dins de la nova estructura de l'edifici, amb la intenció de deixar-los vistos, caldrà procedir a la seva neteja i reintegració adequada mitjançant la contractació d'especialistes en restauració. Aquests treballs es descriuran a posteriori en un Projecte d'Intervenció Arqueològica de Restauració i Adequació (PIR), un cop hagin finalitzat els treballs d'excavació.

⁵ VILLAVERDE, M. (2007), *Estudi històric de la finca del carrer dels Escudellers, 44 / Còdols, 3-5*, Barcelona, estudi inèdit.

Dins d'aquest PIR també s'inclouran els treballs a realitzar per la neteja i restauració dels esgrafiats de la façana principal de la finca al carrer dels Escudellers, els qual daten del segle XVIII.

En el cas de localització d'estructures arqueològiques, es valorarà la seva entitat i importància. En tots els casos i en cas d'afectació per l'obra, la conservació, el trasllat o el desmuntatge d'aquestes estructures s'haurà de posar en consideració de la Direcció General d'Arxius, Biblioteques, Museus i Patrimoni de la Generalitat d'acord a allò que estableix el Decret 78/2002, de 5 de març, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic. Així mateix, abans de decidir qualsevol dels supòsits esmentats més amunt, s'hauran de documentar les estructures localitzades.

En el cas de localitzar-se estructures arquitectòniques d'època contemporània (clavegueres, dipòsits), es farà la documentació arqueològica corresponent i es procedirà al seu desmuntatge dins el mateix procés d'excavació arqueològica.

b) Metodologia i tècniques a emprar

L'obertura del subsòl es farà tant mecànicament com de forma manual. Un cop es localitzin restes arqueològiques es procedirà a la seva excavació i documentació, utilitzant la metodologia adient segons el moment, decidida pel director de la intervenció i amb el vist-i-plau del Servei d'Arqueologia de Barcelona. El sistema de registre que s'utilitzarà serà l'estratigràfic.

PROJECTE D'INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA AL CARRER DELS ESCUDELLERS, 44 / CARRERS DELS CÒDOLS, 3-5

CIUTAT VELLA - BARCELONA

Tipus d'intervenció: control i excavació

Codi: 036/17

El Servei d'Arqueologia i Paleontologia de la Direcció General del Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya en compliment del Decret 78/2002, de 5 de març de 2002, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic, i d'acord amb el nou Manual d'estil per a l'elaboració de memòries d'intervencions arqueològiques i/o paleontològiques, ha definit i establert un nou protocol de mínims de la informació gràfica que s'entrega conjuntament amb la memòria científica elaborada. Aquest protocol, *Dibuix arqueològic en format CAD-Memòries de les intervencions*, és d'obligat compliment per a tota la informació en format CAD que s'adjunta a les memòries científiques, i que tenen com a destinatari el Servei d'Arqueologia i Paleontologia de la Generalitat de Catalunya.

Aquest nou protocol, inclòs al Manual d'estil per a l'elaboració de memòries d'intervencions arqueològiques i/o paleontològiques, es pot consultar i descarregar en PDF des de la pàgina web de la Tribuna d'Arqueologia del Servei d'Arqueologia i Paleontologia:

(<http://blocs.gencat.cat/blocs/AppPHP/tribunadarqueologia/files/2013/01/manual-destil.pdf>).

Criteris generals del treball de camp:

- Tota intervenció arqueològica duta a terme a Barcelona es registrarà pels criteris específics del Servei d'Arqueologia de Barcelona, i per allò establert en la normativa legal vigent sobre la matèria, a més d'incorporar els nous criteris establerts en el Manual d'estil per a l'elaboració de memòries d'intervencions arqueològiques i/o paleontològiques del Servei d'Arqueologia i Paleontologia de la Generalitat de Catalunya, incidint especial atenció en el protocol de la informació gràfica.
- Tota intervenció a Barcelona s'identifica amb un número de codi del Registre d'Intervencions Arqueològiques del Servei d'Arqueologia de Barcelona, el qual haurà de constar a tota la documentació, als objectes extrets, als seus embalatges i als documents elaborats.

- Tota excavació arqueològica de subsòl es farà seguint la seqüència estratigràfica real.
- En el procés d'intervenció s'aniran identificant, numerant i documentant totes les unitats estratigràfiques que siguin diferenciables, així com totes les estructures que hi puguin aparèixer.
- Cada unitat estratigràfica i cada element estructural identificat tindrà la seva numeració correlativa i identificativa i una fitxa d'identificació i registre pròpia, i hauran d'estar tots relacionats, entre ells, amb una seqüència cronostratigràfica global.
- Totes les intervencions arqueològiques que es duen a terme dins del terme municipal de Barcelona han de seguir el mateix sistema de registre, per tal de poder disposar d'una base de dades homogènia pel que fa al treball de camp i elaboració de resultats. És per la qual cosa que:
 - S'utilitzaran les fitxes de registre de camp del Servei d'Arqueologia de Barcelona.
 - Per documentar les restes antropològiques s'utilitzarà la fitxa de registre d'enterraments del Servei d'Arqueologia de Barcelona. Cada enterrament tindrà un número diferenciat de tomba, a l'hora que s'hauran de numerar les diferents UE que configuren cada enterrament (restes humanes, possible fossa, possible caixa, etc.)
 - Per la recollida de mostres s'utilitzarà les fitxes proposades des del Servei d'Arqueologia Barcelona.
 - En qualsevol cas, si hom proposa un canvi o complement en el sistema de registre o en algun punt dels models de fitxa a emprar, aquest haurà de comptar amb el vist-i-plau del Servei d'Arqueologia. En qualsevol cas haurà de ser compatible amb el sistema de registre general.
- Totes les fitxes elaborades s'hauran de lliurar informatitzades (format Word o Acces) amb la memòria final de la intervenció.
- Els treballs de tractament de dades i materials extrets en la intervenció es realitzaran, sempre i quan no es pacti el contrari, en les instal·lacions del Museu d'Història de Barcelona, al polígon de la Zona Franca.
- En general, els criteris utilitzats en els tractaments de neteja, consolidació, restauració, extracció,... dels elements patrimonials apareguts en el transcurs, conservats in situ o extrets, d'una intervenció arqueològica hauran d'aplicar els criteris establerts en els convenis internacionals sobre la matèria. En qualsevol cas, caldrà tenir especial cura en la documentació dels treballs (fitxes descriptives, productes utilitzats,...) seguint les normes establertes des del Laboratori de Conservació i Restauració del Servei d'Arqueologia de Barcelona.

- Davant del dubte sobre la idoneïtat de qualsevol tractament, sistema d'extracció, embalatge, ... dels objectes o estructures apareguts, caldrà sol·licitar el vist-i-plau i l'assessorament tècnic dels responsables del Laboratori de Conservació i Restauració del Servei d'Arqueologia de Barcelona.
- El contractista es veurà obligada a lliurar tota la documentació extreta, tant la de camp com l'elaborada, escrita, gràfica, fotogràfica, o alguna altra, amb negatius i originals, que serà propietat del Servei d'Arqueologia de Barcelona.
- L'adjudicatari no podrà fer ús o divulgació d'aquests documents i estudis de forma total o parcial sense la comunicació i autorització prèvia del Servei d'Arqueologia de Barcelona.
- La persona responsable de la intervenció haurà de tenir una còpia impresa del projecte d'intervenció arqueològica al lloc del treball de camp.

Sistema de documentació planimètrica

El Servei d'Arqueologia i Paleontologia de la Direcció General d'Arxius, Biblioteques, Museus i Patrimoni de la Generalitat de Catalunya en compliment del Decret 78/2002, de 5 de març de 2002, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic, i d'acord amb el nou Manual d'estil per a l'elaboració de memòries d'intervencions arqueològiques i/o paleontològiques, ha definit i establert un nou protocol de mínims de la informació gràfica que s'entrega conjuntament amb la memòria científica elaborada. Aquest protocol, *Dibuix arqueològic en format CAD-Memòries de les intervencions*, és d'obligat compliment per a tota la informació en format CAD que s'adjunta a les memòries científiques, i que tenen com a destinatari el Servei d'Arqueologia i Paleontologia de la Generalitat de Catalunya.

Aquest nou protocol, inclòs al Manual d'estil per a l'elaboració de memòries d'intervencions arqueològiques i/o paleontològiques, es pot consultar i descarregar en PDF des de la pàgina web de la Tribuna d'Arqueologia del Servei d'Arqueologia i Paleontologia:
(<http://blocs.gencat.cat/blocs/AppPHP/tribunadarqueologia/files/2013/01/manual-destil.pdf>).

En la presentació impresa de la memòria, s'utilitzaran les escales següents, sempre i quan no entri en contradicció amb la normativa establerta per la Generalitat:

- S'hauran de fer plànols topogràfics generals de resultats de la intervenció, així com en relació al projecte urbanístic.
- Totes les unitats estratigràfiques es dibuixaran i situaran en plantes acotades.

- La planta tipus és a escala 1:20
- Els plànols d'emplaçament seran a escala 1:2000 i 1:500
- Les plantes generals de la intervenció a escala 1:200, 1:100 i 1:50
- De totes les estructures excavades hi ha d'haver planta, secció i alçat -si aquest és possible- a escala 1:20
- Els detalls seran a escala 1:20, 1:10 i 1:5 depenent de la seva magnitud
- S'hauran de fer seccions de tots els talls, així com un mínim de dues seccions volants perpendiculars del jaciment.
- A la caràtula de cada dibuix s'ha d'indicar:
 - Nom jaciment
 - Codi intervenció
 - Sector, àrea o àmbit si s'escau
 - UE representades
 - Cotes absolutes sobre el nivell del mar
 - Escala Gràfica
- Tota la documentació planimètrica elaborada haurà de ser lliurada informatitzada (format .DWG i .PDF), adjuntant còpia a paper de cadascun dels plànols en annex a la memòria final d'intervenció.
- S'haurà d'adjuntar l'inventari corresponent de registre planimètric (plantes, seccions, alçats). És necessari que totes les planimetries de la intervenció es gravin a una carpeta del CD/DVD lliurat amb la memòria científica. Cada plànol (format .DWG i .PDF) haurà d'estar convenientment identificat amb el número d'inventari corresponent, per tal de poder diferenciar-les correctament.

Sistema de documentació fotogràfica:

S'hauran de fotografiar totes les unitats estratigràfiques de la intervenció.

- També seran necessàries fotografies de detall dels elements més representatius.
- També caldrà fotografiar aquells elements o conjunts patrimonials apareguts que necessitin d'algun tractament especial de conservació o restauració, prèviament i posteriorment a l'actuació sobre el bé, sigui moble o immoble.
- Tota la documentació fotogràfica es farà en format digital (.JPG o .TIFF) amb una qualitat mínima de 300dpi i màxima de 600dpi. Aquesta documentació s'haurà de lliurar obligatòriament dins d'una carpeta d'imatges digitals annexa al document de la memòria científica, en el moment que es faci entrega de la còpia en CD/DVD. En cap cas s'acceptarà que les fotografies digitals estiguin únicament inserides dins del document definitiu de la memòria, ja sigui en format .DOC/.DOCX o .PDF.

- En els cos de la memòria en format digital les imatges seleccionades poden ser d'una resolució més baixa (150dpi) amb la finalitat d'evitar que l'arxiu resultant sigui excessivament pesat.
- S'hauran d'adjuntar els inventaris corresponents de registre fotogràfic. És necessari que totes les fotografies de la intervenció gravades a la carpeta d'imatges digitals estiguin convenientment identificades amb el número d'inventari corresponent, per tal de poder diferenciar-les correctament.
- S'haurà de fer un reportatge fotogràfic de qualitat dels objectes i material arqueològic més representatiu.

Sistema de tractament d'objectes mobles:

- Els objectes s'individualitzaran per UE dins de bosses diferenciades en referència a les dimensions, material, fragilitat, singularitat,... En general, cada bossa i/o caixa portarà la seva identificació bàsica:
 - Nom jaciment
 - Codi intervenció
 - Sector, àrea o àmbit si s'escau
 - UE
- La ceràmica es guardarà en bosses de plàstic de diverses mesures, i aquestes dins de caixes normalitzades, que en el cas de Barcelona correspondran al tipus TRILLA 75401 blanc, o equivalent.
- No es transportarà cap bossa que no estigui dins de la seva caixa de plàstic .
- El material constructiu es quantificarà a l'excavació i només es guardarà una mostra significativa, o les peces que tinguin alguna singularitat.
- El metall, el vidre i la matèria orgànica treballada, s'individualitzarà peça a peça dins de bosses de tanca hermètica, i aquestes es desaran en recipients hermètics de plàstic del tipus Tupperware o similar.
- Tot objecte que pugui sofrir alteracions postextracció haurà de ser tramès urgentment als laboratoris de conservació i restauració del Servei d'Arqueologia de Barcelona per al seu tractament.
- La idoneïtat dels productes de conservació emprats i la metodologia d'aplicació serà establerta d'acord amb els responsables del Laboratori de Conservació i Restauració del Servei d'Arqueologia de Barcelona.
- Tots els objectes apareguts en el procés d'excavació hauran de ser transportats, a càrrec de l'obra, per al seu tractament a les instal·lacions del Servei d'Arqueologia de Barcelona, d'acord amb l'establert amb el Servei d'Arqueologia i Paleontologia de la Generalitat de Catalunya

- Tot treball de conservació-restauració haurà de ser documentat seguint el sistema de registre del Servei d'Arqueologia de Barcelona.

Sistema de tractament de les restes antropològiques

- Caldrà, després de dur a terme el procés d'excavació i documentació corresponent, que les restes antropològiques siguin tractades seguint les indicacions tècniques dels responsables del laboratori de conservació del Servei d'Arqueologia de Barcelona, amb individualització d'extremitats, tronc i crani dins d'embalatges apropiats
- Quan sigui necessari per la seva fragilitat es duran a terme els treballs de consolidació previs a l'extracció
- En general, cada bossa i/o caixa portarà la seva identificació bàsica:
 - Nom jaciment
 - Codi intervenció
 - Sector, àrea o àmbit si s'escau
 - UE

Sistema de recollida de mostres necessàries per a realitzar analítiques

- En cas de ser necessari per la seva aportació al coneixement, es recolliran mostres d'elements procedents de l'excavació per tal de fer les anàlisis oportunes
- Aquestes mostres, com qualsevol objecte hauran de ser dipositades en els embalatges adients, i hauran d'estar identificades externament.
- En cas de dubte se seguiran les instruccions dels tècnics del Servei d'Arqueologia de Barcelona.

Criteris per al tractament de dades i elaboració de la memòria científica:

Sistema de neteja i siglatge dels objectes

- S'haurà de netejar tot el material arqueològic segons les directrius del Servei d'Arqueologia de Barcelona. Aquells materials que per raó de la seva constitució o fragilitat, per exemple la matèria orgànica, ossos treballats, metalls, vidre, pedra decorada, pintura mural, mosaic... necessitin d'un tractament de conservació específic, caldrà que siguin establerts els criteris d'acord amb el

Laboratori de Conservació - Restauració del Servei d'Arqueologia de Barcelona.

- S'haurà de posar sigles a totes les peces i restes trobades al jaciment, indicar el número de codi, la referència estratigràfica i el número de la peça.
- El siglatge es farà amb tinta xinesa sobre una cartela de resina acrílica, tipus paraloid.

Sistema d'inventari dels objectes

- L'inventari del material arqueològic haurà de seguir el model del Servei d'Arqueologia de Barcelona
- Es lliurarà una còpia en suport informàtic (format .DOC/.DOCX o .XLS/.XLSX) i una còpia impresa a paper
- A l'hora de fer l'inventari hom separarà el material que s'hagi de dibuixar i restaurar, així com aquell que tingui un valor a nivell de museïtzació.

Sistema d'emmagatzematge definitiu del material arqueològic

- Un cop el material sigui net, inventariat i siglat es guardarà pel seu emmagatzematge definitiu.
- La ceràmica es guardarà per UE, i dins de cada UE per tipus ceràmics. Es separaran en bosses diferenciades les formes dels fragments informes.
- Si les UE no tenen gaire material es pot guardar més d'una UE en una caixa, indicant-ho a l'etiqueta.
- Els metalls, el vidre i la matèria orgànica es guardaran en contenidors de plàstic hermètics (tipus Tupperware), per tal de mantenir les condicions de conservació necessàries a cadascun dels tipus.
- Les etiquetes finals es faran en ordinador amb un model facilitat pel Servei d'Arqueologia de Barcelona
- Els materials que hagin de ser restaurats s'individualitzaran i passaran al laboratori de conservació - restauració del Servei d'Arqueologia de Barcelona, on seguiran el tractament específic per cada cas.
- Els materials que hagin de ser dibuixats i que formin part del catàleg de la memòria definitiva s'individualitzaran en caixes separades, ja que cada peça s'ha d'ingressar al fons del Museu d'Història amb una identificació pròpia.
- En qualsevol cas els criteris en aquest tema seran marcats pel Servei d'Arqueologia de Barcelona
- El material arqueològic recuperat, un cop net, classificat, inventariat i siglat s'haurà de dipositar al Museu d'Història de Barcelona, tal com

determina la Direcció General d'Arxius, Biblioteques, Museus i Patrimoni de la Generalitat de Catalunya.

Criteris per a la redacció del informe definitiu de la intervenció

El director de la intervenció arqueològica ha d'elaborar un informe que cal lliurar al Servei d'Arqueologia de Barcelona en un termini mínim, a pactar entre ambdues parts (de dos mesos, segons la normativa vigent). D'aquest informe se n'han de lliurar 2 còpies impreses enquadernades i 2 còpies en format digital (.PDF). En les còpies digitals, la planimetria s'haurà de presentar en un doble format, .PDF i .DWG. Inicialment només es lliurarà una copia completa sense enquadernar en paper o, preferiblement, digital (.PDF) per a la seva revisió; quan es doni el vist-i-plau, es lliuraran les còpies definitives. Des del Servei d'Arqueologia de Barcelona es trametrà l'informe, com és preceptiu, al Servei d'Arqueologia i Paleontologia de la Generalitat de Catalunya.

- L'informe sobre els resultats de la intervenció arqueològica haurà d'incloure:
 - Localització
 - Metodologia, resultats i valoració de la intervenció
 - Descripció dels treballs realitzats
 - Documentació gràfica (dibuixos i fotografies)
 - Les conclusions preliminars, així com la primera adscripció cronocultural i, si s'escau, l'inventari dels materials
- Així mateix, caldrà elaborar i lliurar un informe detallat d'aquells treballs de consolidació, conservació, extracció,... que s'hagin dut a terme en el jaciment, en el qual s'hi haurà d'incloure:
 - Descripció dels treballs realitzats i motius
 - Metodologia, resultats i valoració de la intervenció
 - Fitxat tècnic dels productes emprats
 - Documentació gràfica (dibuixos i fotografies) amb localització detallada de la zona d'actuació
 - Recomanacions de seguiment o control del resultat de la intervenció de conservació

Criteris per a la redacció de la memòria científica de la intervenció

- D'acord amb la normativa vigent en un termini màxim de dos anys, a comptar des de l'acabament de la intervenció, el director ha de presentar al Servei d'Arqueologia de Barcelona una memòria dels treballs realitzats. Se n'han de lliurar 2 còpies impreses i enquadernades i 3 còpies en format digital (CD - .pdf). En les còpies digitals, la planimetria s'haurà de presentar en un doble format, .PDF i .DWG. Inicialment només es lliurarà una copia completa sense

enquadernar en paper o, preferiblement, digital (.PDF) per a la seva revisió; quan es doni el vist-i-plau, es lliuraran les còpies definitives. Una còpia de la memòria serà tramesa al Servei d'Arqueologia i Paleontologia de la Generalitat de Catalunya per a la seva aprovació.

- A la memòria s'ha d'indicar:
 - Nom del jaciment i nom dels autors de la memòria amb la signatura del director, les dates de la intervenció i la data de lliurament de la memòria.
 - Situació de la intervenció
 - Entorn geològic i geogràfic
 - Les notícies històriques i les intervencions anteriors
 - Les motivacions de la intervenció i els objectius
 - La metodologia emprada
 - Els treballs realitzats:
 - Descripció
 - Interpretació
 - El material arqueològic recuperat. Valoració, estadístiques i catàleg dels materials representatius
 - Conclusions: interpretació de la intervenció i l'emplaçament històric
 - Bibliografia
- Com a annexos es lliuraran:
 - Inventari dels materials arqueològics i codi per la seva interpretació
 - Planimetries:
 - Plànols de situació
 - Topogràfics de la zona
 - Plantes generals de la intervenció per fases
 - Plantes detallades dels elements representatius
 - Seccions i alçats
 - Làmines del material representatiu
 - Llistat de fotografies
 - Fotografies representatives
 - Fitxes UE informatitzades
 - Altres estudis o analítiques realitzades dels materials recuperats en el procés d'excavació (estudis antropològics, carpològics, C14, metal·lúrgics, arqueobotànics,...)

c) Temps d'execució

Es preveu que les diferents fases d'intervenció tinguin una durada de diversos mesos a partir de la data de la resolució. D'altra banda, per les pròpies característiques de l'obra, entre una i altra fase pot passar molt temps sense activitat arqueològica; la previsió inicial és de 6 setmanes.

La data prevista per a l'inici dels treballs és el dia XXXXX de 2017.

d) Personal necessari

Un tècnic arqueòleg, com a director de la intervenció. La peonada necessària anirà a càrrec de l'empresa constructora.

Davant l'aparició de restes arqueològiques s'haurà de valorar la seva afectació i entitat. En el cas que s'hagin d'excavar, s'haurà d'ampliar l'equip de treball amb diferent personal (tècnic de suport, oficial, auxiliar) segons correspongui per les característiques de les restes a excavar. També s'haurà de preveure la participació de tècnics en dibuix arqueològic i topografia. També s'ha de preveure tècnics en neteja, tractament i consolidació d'objectes mobles i immobles i la participació de tots aquells especialistes que l'entitat i el tipus de restes aconsellin.

**PROJECTE D'INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA AL CARRER DELS
ESCUDELLERS, 44 / CARRERS DELS CÒDOLS, 3-5****CIUTAT VELLA - BARCELONA****Tipus d'intervenció: control i excavació****Codi: 036/17****PRESSUPOST ORIENTATIU PER DIA DE TREBALL**

	TARIFES	IMPORT
1 Tècnic arqueòleg	26 € / hora x 8	208,00 € / dia
Elaboració d'informes i Memòria (50% del temps de treball de camp)	26 € / hora x 4	104,00 € / dia

- El pressupost no inclou l'IVA (21%), ni les DG (13%) ni el BI (6%).
- El pressupost contempla jornades laborals de 8 hores.
- Aquest pressupost no inclou ni la peonada que ha de realitzar l'obra, ni el trasllat de terres i runes a l'abocador, tasques que aniran a càrrec dels promotors o de l'empresa constructora.

Les tasques de neteja i siglat de material arqueològic estan inclosos en les despeses del treball de camp, ja que el Decret 78/2002, de 5 de març, de Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic especifica que l'inventari del material s'ha d'incloure en l'informe previ que s'ha de lliurar abans de dos mesos després de finalitzar la intervenció. Així, doncs, el treball de camp inclou aquestes tasques ja que es tracta d'un requisit de la normativa vigent.

Davant l'aparició de restes arqueològiques s'haurà de valorar la seva afectació i entitat. En el cas que s'hagin d'excavar, s'haurà d'ampliar l'equip de treball amb diferent personal (tècnic de suport, oficial, auxiliar) segons correspongui per les característiques de les restes a excavar.

CONCEPTE	PREUS UNITARIS DE REFERÈNCIA
Auxiliar d'arqueologia	17,00 € / hora
Topografia i dibuix	22,00 € / hora
Treballs de neteja, tractament i consolidació d'objectes	22,00 € / hora

- No inclou l'IVA (21%), ni les DG (13%) ni el BI (6%).
 - No inclou la partida de Seguretat i Salut
 - Aquests tècnics intervindran en el moment que l'aparició de restes arqueològiques ho faci necessari, i sempre a instàncies del Servei d'Arqueologia de Barcelona o del Servei d'Arqueologia i Paleontologia de la Direcció General d'Arxius, Biblioteques, Museus i Patrimoni la Generalitat.
-
- D'acord amb l'article 10, apartat e) del Decret 78/2002, de 5 de març, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic (DOGC núm. 3594 – 13/03/2002), és obligació de la promoció: “Assegurar que la direcció de la intervenció compleix les obligacions previstes a l'article 11.1, i en especial la consolidació del material exhumat que ho requereixi i la realització de la memòria en el termini establert”. L'article 11.1, sobre les obligacions de la direcció, en l'apartat f), diu: Consolidar les peces obtingudes que ho requereixin, emprant mètodes i materials que no impliquin processos irreversibles ni posin en perill la integritat del bé.
 - Així, doncs, en compliment d'aquests articles, cal preveure una partida alçada, a justificar, per a totes aquelles tasques relacionades amb la neteja, consolidació i tractament de restes arqueològiques. La partida proposada és de 2.500,00 €.
 - Cal preveure una partida alçada, a justificar, per a estudis i analítiques. La partida proposada és de 2.500,00 €. En l'hipotètic cas que apareguin enterraments, cal preveure una partida de 300,00 € per als estudis antropològics de cadascun dels individus que s'exhumin, a banda d'altres analítiques que es puguin realitzar.
 - Des de l'endemà de la seva publicació al Diari Oficial de la Generalitat va entrar en vigor la Llei 2/24, del 27 de gener, de mesures fiscals, administratives, financeres i del sector públic (DOGC, núm. 6551, 30.01.2014). A l'article 43 s'estableix la “Taxa per la tramitació de sol·licituds d'autorització d'intervencions arqueològiques i paleontològiques preventives o integrades en un projecte d'investigació”.

- Llei 2/2015, d'11 de març, de pressupostos de la Generalitat de Catalunya per al 2015 que preveu un increment d'un 5% de les taxes (DOGC 6830 de 13.03.2015). Actualment la taxa és de 21€.
- D'acord amb l'article 4.4 del Decret 78/2002, de 5 de març, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic (DOGC núm. 3594 – 13/03/2002): “En el cas d'intervencions que es facin en el subsòl d'edificis o en solars que confinin amb edificis o amb obres públiques, hi ha de participar un/a arquitecte/a, a qui correspon de vetllar perquè els treballs arqueològics no afectin l'estabilitat de l'estructura dels edificis o les obres públiques”. La promoció haurà de vetllar per l'acompliment d'aquest article.
- D'acord amb els articles 16.3, 30, 31 i 32 del mateix decret, cal valorar l'afectació de l'obra sobre les restes localitzades. En tots els supòsits (conservació *in situ*, rebliment definitiu, trasllat o eliminació d'estructures) cal actuar d'acord a una proposta d'intervenció, la supervisió d'un arqueòleg i, si s'escau, la intervenció d'un equip de treball. En darrera instància, haurà de ser la Direcció General d'Arxius, Biblioteques, Museus i Patrimoni de la Generalitat de Catalunya qui aprovi definitivament la proposta.
- Cal recordar que el director o directora de la intervenció arqueològica ha d'elaborar un informe que cal lliurar al Servei d'Arqueologia de Barcelona en un termini màxim de dos mesos, sempre que no s'hagi acordat un termini inferior (Decret 78/2002, de 5 de març, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic; art. 11.1.g). DOGC núm. 3594). Després de la corresponent revisió, des del Servei d'Arqueologia de Barcelona es trametrà l'informe, com és preceptiu, al Servei d'Arqueologia i Paleontologia de la Generalitat de Catalunya.

Josep Pujades i Cavalleria

Responsable d'intervencions arqueològiques
Servei d'Arqueologia de Barcelona
Institut de Cultura
Ajuntament de Barcelona
Barcelona, 8 de març de 2017